

2.

**Vita diui Hieronymi p̄sbiteri a Mar/co Marulo ędita: adiectis
miraculis/ quę de illo Cyrillus Nazarethi episcopus com/memorat
in summamque redactis breuiorem./**

Legimus diui Hieronymi p̄sbite/ri uitam autore incerto. Quisquis/ tamen ille fuit, primo non satis narrandi or/dinem tenuisse mihi uidetur, cum pleraque/ ante dicantur postea dicenda, ita ut con/fundat potius legentis mentem quam in-
stru/at, deinde nonnulla memoratu digna o/mississe, quę et sanctitatem hominis
plenius/ indicare et nobis exemplo esse poterant./ Quam ob rem illa eadem, suo
in quo gesta/ sunt ordine, perscribere et alia quędam,/ quę minime tacenda esse
duxi, adjicere/ decreui, breuiter quidem cuncta perstringens,/ p̄ter illa quę uel
ipsum de se loqui con/tinget uel aliorum testimonijs affirma/re oportebit, hoc
est Augustini, Eu/sebij, Cyrilli, Seuerique Sulpicij. Nihil/ intactum p̄termit-
tam quod de illo usquam/

2v.

legere potui, ne tantus ac talis uir/ sua laude (quantum in me est) fraudetur;/ non
quod illi quicquam nostra addere possit lau/datio (quem nemo satis digne lau-
dauit),/ sed ut eius acta quomodo possumus/ recensendo, tum ad amandum tum
ad imi/tandum magis accendamus. Nemo me,/ quod de illo scribere audeam, te-
meritatis/ accuset. Debet enim non tantum disertissimi/ cuiusque, uerum et om-
nium ore p̄dica/ri, in quo nihil quod omnibus optandum/ sit desyderatur. Sed
iam quod propo/suimus, narrare incipiamus./

Hieronymus p̄sbiter (ut ipse/ de se testatur in calce libri illius/ quem *De
uiris illustribus* inscripsit)/ patre Eusebio natus, oppido Strido/ne, quod a Got-
this euersum Delmatię/ quondam Pannonięque confinium fuit, una/ cum paren-
tibus Romam uenit. Puerul/lus adhuc litterarum studijs traditus/ in grammatica
Donatum habuit p̄ceptorem./

3.

in rhetorica Victorinum. Et iam Gręca/ Latinaque litteratura excultus, cum
non/dum XX annorum esset, scholam ad se pu/blice delatam aperuit et p̄cipe-
re coe/pit. Sic enim ad uirgines deo dicatas de/ ipsarum institutione scribens ait:
*Me ante/ quam uicesimum ętatis annum attingerem/ urbs Roma in summum ele-
gerat magis/trum in omnibus pene liberalibus artibus./* Quum igitur tantum in
tam tenera ętate prof/ecisset, nouem deinde et uiginti annos/ natus a Liberio
Pontifice Maximo p̄sbiter/ cardinalis est creatus. Post hęc Liberio/ in Arria-
nam heresim delapso et Con/stantio Imperatore catholicos persequente, cum/
plerique metu perculsi latebras peterent,/ ipse constanter pro ueritate stetit
nul/lum ueritus periculum, p̄terquam ne alij uel/ territi uel decepti subuerter-
rentur. Et/ quoniam persecutionis procella iam ecclesię tur/bauerat bona, a Pau-
la uidua Romana,/ quę et genere et sanctitate nobilis erat, uite/

3v.

sustentamenta accepit, eamque non minus caste quam familiariter coluit. Mul/ta extant quę illi et Eustochio eius/ filię præcipiendo conscripsit. Eandem/ postea de Blesillę et Paulinę filiarum/ obitu consolatus est. Hinc sane capta/ta occasione clerici quidam carpere/ famam eius coepere, qui ante ipsorum/ uitia fuerat insectatus. Proteruorum enim est,/ dum uitam corrigere nolunt, non solum non/ obedire correptoribus, uerum etiam irasci./ Aiunt cum antelucana hora ad eccle/siam laudis sacrificium Deo oblaturus/ ire consuesset, pro uirilii tegumento/ muliebrem tunicam sibi ab inuidis sup/positam indutum processisse atque ob hanc/ ignominię notam Roma decedere de/creuisse. Vt cunque fuerit, propius mihi/ uero uidetur, ea quę dicenda restant/ consyderanti, non tam malorum inuidiam,/ qua nusquam caruit, eum pertimuisse, quam/ locum ubi liberius expeditiusque Deo/

4.

seruiret quęrere uoluisset. Hanc suam ab/ urbe profectionem ad Ruffinum ita ipse/ describens *Mense*, inquit, *augusto, flauitibus ethesijs, cum sancto Vincentio præ/bitero et adolescente fratre et alijs monachis, qui nunc Hierosolymę commoran/tur, nauim in Romano portu conscendi,/ maxima me sanctorum frequentia pro/sequente ueni Regium, in Syllaceo littore/ paululum steti, ubi ueteres didici fabu/las, et præcipitem fallacis Vlissis cursum/ et Syrenarum cantica et insatiabilem/ Carybdis uoraginem. Cumque mihi accolę/ illius loci multa narrarent darentque/ consilium, ut non ad Prothei columnas/ sed ad Diones portum nauigarem: illum fugi/entium et turbatorum, hunc securi hominis/ esse cursum — malui per Maleas et Cyclo/das Cyprum pergere. Vbi susceptus a uene/rabili episcopo Epiphano ueni Antiochiam./ Fruitus sum communionem Pontificis confes/sorisque Paulini, et deductus ab eo media/*

Discedit ab urbe

4v.

hyeme intraui Hierosolymam. Vi/di miracula multa, et quę prius ad me fama pertulerat, oculorum iudicio compro/bauit. Inde contendi Egyptum, lustra/ui monasteria Nytrię et inter sanctorum/ choros aspides latitare perspexi. Hęc/ ille.

Porro dum nimio plus gentiliū lib/rorum maximeque Ciceronis lectione de/lectaretur et Hierosolymam uersus nauigaret, diuinitus mulctatus omnem/ curam ad diuina perdiscenda conuertit./ Qua de re in epistola ad Eustochium sic ipse/ de se confitetur et ait: *Cum annos pluri/mos domo parentibus sorore cognatis et, quod his difficilius est, consuetudine/ lautioris cibi propter cęlorum regna me/ castrassem et Hierosolymam militaturus/ pergerem, bibliotheca quam mihi Rome/ summo studio ac labore confeceram, carere/ non potui. Itaque miser ego lecturus Tul/lium ieiunabam. Post noctium crebras uigilias, post lachrymas, quas mihi præ-/*

Somnio castigatur

5.

teritorum recordatio peccatorum ex inti/mis uisceribus elliciebat, Plato sume/batur in manibus. Siquando in memet reuersus/ prophetam legere coepissem, sermo horre/bat incultus, et quia lumen cęcis oculis/ non uidebam, non oculorum culpam puta/bam esse, sed solis. Dum itaque me antiquus/ serpens illuderet, in media ferme quadra/gesima medullis infusa febris corpus in/uasit exhaustum et sine ulla reque (quod/ dictu quoque incredibile est) sic infelicia/ membra depopulata est, ut ossibus uix/ hęrerent. Interim parabantur exequię et/ uitalis animę calor toto frigescebat cor/pore, in solo tantum tepente pectusculo palpi/tabat, cum subito raptus in spiritu ad tribu/nal iudicis pertrahor, ubi tantum luminis/ et tantum erat ex circumstantium claritate/ fulgoris, ut proiectus in terra sursum aspi/cere non auderem. Interrogatus conditionem/ Christianum me esse respondi. Et ille qui pre/sidebat, 'Mentiris', ait, 'Ciceronianus es,/'

5v.

non Christianus. Vbi enim thesaurus tuus,/ ibi et cor tuum.' Illico obmutui, et inter/ uerbera (nam cędi me iusserat) consci/entię magis igne torquebar, illum mecum/ uersiculum replicans, 'In inferno autem quis/ confitebitur tibi?' Clamare tamen coepi et/ eiulans dicere: 'Miserere mei, Domine, miserere/ mei.' Hęc uox cum inter flagella resona/ret, tandem ad pre/sidentis genua prouo/luti qui astiterant precabantur ut ueniam/ tribueret adolescentię, ut errori locum/ penitentię daret, exacturus deinde cruciatum,/ si gentilium litterarum libros aliquando legissem./ Ego qui tanto constrictus articulo uellem/ etiam maiora promittere, deierare coepi/ et nomen eius obstans dicere, 'Domine, si unquam/ habuero codices seculares, si legero, te/ negaui.' In hęc sacramenti uerba dimis/sus reuertor ad superos, et mirantibus/ cunctis oculos aperio, tanto lachrymarum/ imbre perfusos, ut incredulis fidem fa/cerem ex dolore. Nec uero sopor ille inanis/

6.

fuit, aut uana somnia quibus sepe de/ludimur. Testis est tribunal ante quod iacui,/ iudicium quod timui — ita mihi nunquam contingat/ incidere in talem quęstionem! — liuentes habuisse/ me scapulas, plagas sensisse post som/nium, et tanto dehinc studio diuina le/gisse, quanto mortalia non ante legeram.

Hoc/ somnium sibi tanquam periuro a Ruffino/ pre/sbitero¹ obiectum ita diluit ut/ dicat non esse credendum somnijs, et si/ credendum sit, iurasse se nolle legere/ gentilium litteras, non autem antehac lecta uel/le obliuisci, quod factu impossibile erat,/ cum etiam senes reminiscantur quid in puerili ege/rint ętate. Quod autem hoc ita sibi conti/gerit, libro in epistolam Pauli ad Galathas/ III. cum Paula et Eustochio loquens ait: *Nos/tis et ipse quod plus XV anni sunt, ex*

¹ Post pre/sbitero ipse alterum sibi delevit.

quo in/ manus meas nunquam Tullius, nunquam Ma/ro, nunquam gentilium literarum quilibet autor/ ascendit. Et siquid forte inde dum loquimur/ obrepit, quasi antiqui per nebulam somnij re-/

6v.

cordamur.

Cum ergo omne studium ad di/uina contulisset, Constantinopolim profectus Gregorium Nazanzenum eiusdem/ urbis episcopum sacrarum scripturarum habuit/ p̄ceptorem. Quibus deinde alijs in discendo/ magistris usus fuerit, quada[m] ad Pamachium/ epistola declarat dicens: *Dum essem iuuenis,/ miro discendi feruebam amore, nec iuxta/ quorundam p̄sumptionem ipse me docui./ Apollinarem Laodicenum audiui Antiochie/ frequenter et colui. Iam canis spargebatur caput, et magistrum potius quam discipulum decebat, perrexi tamen Alexandriam, au/diui Didymum. In multis ei gratias ago, quia/ quod nesciui didici, quod sciebam, illo docente/ non perdidit. Putabant me homines finem fe/cisse discendi. Veni rursus Hierosolymam/ et Bethleem. Quo labore, quo precio Barabanum nocturnum habui p̄ceptorem? Timebat/ enim Iudeos, et alterum mihi exhibebat/ Nicodemum.*

Quos habuit p̄ceptores

Hebraicis itaque perdiscendis litteris/ operam dedit, ut diuinis adhuc scripturis/

7.

plenius erudiretur. Hoc ad Rusticum mo/nachum scribens testatur cum ait: *Dum essem/ iuuenis et solitudinis me deserta ualla/rent, incentiua uitiorum ardoremque nature/ ferre non poteram. Quę cum crebris ieiu/nis frangerem, mens tamen cogitationibus/ estuabat, ad quam edomandam cuidam fratri/ qui ex Hebreis crediderat me in disciplinam dedi, ut post Quintiliani acumina Ciceronisque fluuios grauitatemque/ Frontonis et lenitatem Plinij, alphabetum/ discerem, stridentia anhellantiaque uerba/ uix meditarer. Quid ibi laboris insum/pserim, quid sustinuerim difficultatis, quo/ties desperauerim, quotiesque cessauerim/ et contentione discendi rursus inceperim,/ testis est conscientia tam mea qui passus/ sum, quam eorum qui mecum uitam duxerunt./ Et gratias ago Domino quod de amarissimo se/mine dulces fructus capio.*

Hebraicam discit

Ceterum/ p̄ter hanc Hebraicam Caldaicam quoque lin/guam sibi quęsisse, ut Daniele[m] interpre-/

7v.

tari posset, confitetur in ipsa huius prophete/ p̄fatione ita dicens: *Post Quintiliani/ et Tullij lectionem et flores rhetoricos/ cum me in lingue² huius pistrinum inclu/sissem et multo sudore multoque tempore uix/ coepissem stridentia anhellantiaque uerba/ resonare, et quasi per criptam ambulans ra/rum desuper lu-*

Caldaicam discit

² Correxerit ex lingue.

men aspicere, impegi nouis/sime in Daniele, et tanto tedio affectus/ sum ut desperatione sumpta omnem/ ueterem laborem uoluerim contemnere. Verum/ adhortante me Hebreo et illud sua lingua/ crebrius ingerente, 'Labor improbus omnia/ uincit', qui mihi uidebar sciolus inter eos./ coepi rursum esse discipulus Caldaicus./ Et ut uerius fatear, usque in hodiernum diem/ maius possum sermonem Caldaicum legere/ quam sonare.

His igitur apprime instructus di/sciplinis Vetus instrumentum prius de/ Græco, deinde de Hebreo in Latinum trans/tulit sermonem, et quę Latina fecit, ma/iorem eorum partem ęditis commentarijs ex-/

8.

ponere curauit, ut suo loco monstrabimus./

In Syria

In Syria cum iuuenis adhuc monachorum/ lustraret tuguria, ad papę Eua-grij pos/sessionem deuolutus cum Malcho monacho/ iam sene colloquitur, et si-cuti ab ipso audie/rat, uitam eius conscribit. Reliquos quoque/ ibi monachos contemplatus imitari coepit./ Tutum se fortasse ab hominum iniuria in/ solitudi-ne putabat, sed etiam illic ipsum in/uenit inuidia: ab Arrianis infestatur,/ pugnas hereticorum patitur. Et cum mo/lestias uix ferret, ad Damasum Pontifi/cem maximum lamentabundus ita scri/bit: *Ego Christi uestem Romana in urbe/ susci-piens, nunc barbaro Syrię limite te/neor. Verum (ut ait gentilis Poeta) cęlum/ non animum mutant qui trans mare currunt./ Ita me incessanter inimicus post tergum/ insecutus est, ut maiora in solitudine bel/la nunc patiar. Hic enim pręsidijs fulta mun/di Arriana rabies fremit. Hic in tris par/tes scissa ecclesia ad se rapere festinat./*

Ab
hereticis
infestatur

8v.

Monachorum circa commanentium antiqua in/ me surgit autoritas. Ego interim clamito:/ 'Siquis cathedrę Petri iungitur, meus est.'/ Hęc ille.

Gelasius
pontifex

Quam autem uere sincereque de religione/ senserit atque scripserit, testis est Gelasius Pon/tifex in suis Decretalium libris ita inquires:/ *Ruffinus uir reli-giosissimus plurimos/ ecclesiastici operis ędedit libros, nonnul/las etiam scrip-turas interpretatus est. Sed quoniam/ beatus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij/ libertate notauit, illa sentimus, quę per/ dictum beatissimum Hierony-mum sentire co/gnouimus, et non solum de Ruffino, sed etiam/ de uniueris quos uir supra memoratus ze/lo Dei et fidei religione repręhendisset. Item/ Origenis nonnulla opuscula quę beatus Hie/ronymus non repudiat, legenda susci-pimus./ reliqua uero omnia cum autore suo dicimus re/ijsienda. Hęc Gelasius.*

Quantum autem uel elo/quio uel eruditione pręstiterit, opera eius/ quę in manibus habentur indicio sunt. Quid/ tamen et alij insignes doctrina uiri de illo/

9.

senserint, hic referre opereę precium puto./

Augustinus
episcopus

Beatus Augustinus episcopus in Iulianum hereticum/ scribens ita illum al-loquitur: *Nec sanctum Hiero/nymum pręsbiterum contemnendum arbitre/ris, qui Gręco et Latino insuper et Hebreo eru/ditus eloquio, ex occidentali ad*

orientalem/ transiens ecclesiam in locis sanctis atque sacris litteris/ usque ad decrepitam uixit etatem. Cuius nobis/ eloquium ab oriente in occidentem ad instar/ solis lampadis respanduit. Omnes denique,/ qui ante illum aliquid ex utraque orbis parte/ de doctrina ecclesiastica scripserant, legit./ Nec aliam hac de re quam p̄dixi tenuit/ prompsitque sententiam. Si sic Augustinus,/ quis aliter audet uel dicere uel sentire?/

Seuerus quoque Sulpicius, qui iisdem temporibus/ fuit, in suo de beati Martini episcopi miraculis/ dialogo (eius enim discipulus fuit) Posthumianum monachum de beato Hieronymo/ adhuc in terris degente inducit sic loquentem: *Inde digressus, inquit, Bethleem oppidum/ petij, quod ab Hierosolymis sex milibus se-/*

Seuerus
Sulpicius

9v.

paratur, ab Alexandria autem XVI mansionibus/ abest. Ecclesiam loci illius Hieronymus p̄sbyter/ regit. Nam parochia est episcopi qui Hierosolimam tenet. Mihi iam pridem Hieronymus superiorem illa mea peregrinatione comperitus/ facile obtinuerat ut nullum mihi expetendum/ rectius arbitrarer. Vir enim p̄ter fidei/ meritum non solum Latinis atque Græcis, sed/ Hebreis etiam litteris ita est institutus, ut se illi/ in omni scientia nemo audeat comparare./ Et post pauca: Ego, inquit, ut dicere institueram, apud Hieronymum sex mensibus fui, cui/ iugis aduersum malos pugna perpetuumque/ certamen consciuit odia perditorum. Oderunt/ eum heretici, quia eos impugnare non desinit. Oderunt eum clerici, quia uitam eorum/ insectatur et crimina. Sed plane boni eum/ omnes et admirantur et diligunt. Nam qui/ eum hereticum esse arbitrantur, insaniunt./ Vere dixerim: catholica hominis scientia sanaque/ doctrina est. Totus semper in lectione, totus/ in libris est. Non die, non nocte requiescit: aut/

10.

legit aliquid semper aut scribit. Quod nisi mihi/ fuisset fixum animo et promissum Deo teste propositum eremum adire, uel exigui temporis puncto/ a tanto uiro discedere noluissem. Hactenus/ Posthumianus.

P̄terea quanta illi ingenij promptitudo, quanta dictandi facilitas/ affuit, ex dictis eius discere possumus, ita/ ut quædam diu multumque meditata credere/mus, nisi ille ex tempore prolata atque/ edita fassus fuisset. Libellum ad Fabiolam,/ in quo longo disertoque sermone de uestibus Pontificis ac sacerdotum, de tabernaculo uasisque sacrificij pertractans tropologiam eorum explanat, sic concludit, ut/ dicat: *Hęc ad unam lucubratiunculam,/ cum iam funis solueretur a littore et nauem/ crebrius in clamarent, propero sermone/ dictaui quę memoria tenere poteram, et/ quę diuturna rationali pectoris mei lectione concesseram, satis intelligens magis me/ loquendi impetu quam iudicio scribentis fluere/ et more torrentis turbidum proferre sermonem./*

Ingenij,
promptitudo

10v.

Idem ad Dardanum exponens terram promissionis iuxta anagogen, sic in calce epistolę ait:/ *Hęc tibi, uir eloquentissime, iam duplicis/ prefecturę honore*

transacto, nunc in Christo honoratioꝝ tumultuaria et breui/ lucubratione dictaui, ne uiderer omnino reſticere. Eodem enim tempore, immo eodem mihi die, et litterę tuę redditę sunt et meę expetię, ut/ aut tacendum fuerit aut incompto eloquio/ respondendum. Quorum alterum pudoris, al/terum charitatis est. Denique aliam quandam/ satis longam epistolam concludens: Hęc lu/cubratiuncula, inquit, tanta est ad lucernę/ lumen celeritate perfecta, ut notariorum/ manus lingua præcurreret.

Vitę
sanctitudo

Hęc de erudi/tione, studio ingenioque uiri et in perse/cutionibus patientia et in fide constantia satis/ dicta sint. Nunc ipsam uitę sanctitatem/ consydere-mus explicemusque primum/ eius ad solitudinem secedendi desiderium,/ deinde secessum ipsum et inter ferarum cubilia/ cęlestem hominis conuersionem, ut appareat/

11.

(sicuti initio diximus) non tam aduersari/orum iniuria compulsus quam uoto uitę per/fectoris illectus Roman deserere uoluisset./ Quam enim offensam il-lius animus perferendo/ uincere non potuisset, qui ad Oceanum aliquando/ scribens Vtinam, inquit, ob Domini mei nomen/ atque iustitiam, cuncta gentilium turba me per/sequatur et tribulet! Vtinam in opprobrium/ meum stolidus hic mundus exurgat, tantum/ ut ego merear a Christo laudari, et sue/ pollicitationis sperare mercedem!

Eremiti
desyderium

Quanto/ autem intimi cordis desyderio eremum/ affectarit, epistola ad Theodorum abbatem/ reliquosque in deserto commorantes missa/ ostendit. Quam hic apponere, cum breuis/ admodum sit, non erit molestum:/

Epistola

Hieronymus p̄sbiter Theodoro cęterisque ana/choritis in Domino salutem. Quam uellem nunc/ uestro interesse conuentui, et admirandum/ consortium, licet isti oculi non mereantur,/ aspicere, tota cum exultatione complecti!! Spectarem desertum omni amoenius ciuitate,/

11v.

uiderem desolata ab accolis loca quasi ad quod/dam paradisi instar sanctorum coetibus/ obsideri! Verum quia hoc mea fecere delicta, ne consortio beatorum insereretur obsessum/ omni crimine caput, iccirco obsecro,/ quia uos impetrare posse³ non ambigo, ut me ex/ istius tenebris sæculi uestro liberetis ora/tu. Et ante dixeram p̄sens, et nunc per litteras uotum/ indicare non cesso, quod mens mea omni ad/ id studium cupiditate rapiatur. Nunc uestrum est, ut uoluntatem sequatur effectus./ Meum est ut uelim, obsecrationum uestrarum/ est ut uelim et possim. Ego ita sum quasi a/ cuncto grege morbida aberrans ouis. Quod/ nisi me bonus pastor ad sua stabula hu/meris impositum reportarit, lababunt/ gressus et in ipso conamine uestigia con/cident assurgentis. Ego sum ille prodigus/ filius, qui omni quam mihi pater crediderat por/tione profusa

³ Posse scriptum in margine.

necdum me ad genitoris/ genua submissi, necdum coepi prioris a/ me luxurię blandimenta depellere. Et quia/

12.

paululum non tam desiui a uitijis, quam coepi uel/le desinere, nunc me nouis diabolus ligat re/thibus, nunc noua impedimenta proponens/ maria undique circumdat et undique pontum./ Nunc in medio constitutus elemento nec re/gredi uolo nec progredi possum. Superest/ ut oratu uestro Sancti Spiritus aura me peruehat/ et ad portum optati littoris prosequatur./

Vt igitur carnis petulantiam spiritui repu/gnantem uite asperitatibus edomaret,/ eremum petijt. Vbi qualiter se habuerit,/ ad Eustochium uirginem scribens docet,/ cum ait: *Quoties ego ipse in eremo constitu/tus, et in illa uasta solitudine, que exusta/ solis ardoribus horridum monachis prestat/ habitaculum, putabam me Romanis inter/esse delicijs. Sedebam solus, quia amaritudi/ne repletus eram. Horrebant sacco membra/ deformia et squalida cutis situm Eþhi/opice carnis obduxerat. Quotidie gemitus,/ quotidie lachryme, et siquando repugnantem/ somnus imminens obrepsisset, nuda humo/*

In heremo
conuersatio

12v.

uix ossa herentia collidebam. De cibis uero/ et potu taceo, cum etiam languentes monachi/ aqua frigida utantur, et coctum aliquid come/disse luxuria sit. Ille igitur ego qui ob Ge/henę metum tali me carcere ipse dam/naueram, scorpionum tantum socius et ferarum/ sepe choris intereram puellarum. Pallebant/ ora ieiunijis, et mens cogitationibus es/tuabat. In frigido corpore et ante ho/minem carne iam premtorta sola libidi/num incendia bulliebant. Itaque omni auxili/o destitutus ad Iesu iacebam pedes, ri/gabam lachrymis, crine tergebam, et re/pugnans carnem hebdomadarum inedia/ subiugabam. Non erubesco confiteri imbecil/litatis meę miseriam, quin potius plan/go me non esse qui fuerim. Memini me/ clamantem diem crebro iunxisse cum nocte, nec prius a pectoris cessasse uerbe/ribus, quam redisset Domino imperante tranquil/litas. Ipsam quoque cellulam meam quasi cogitationum consciam pertimescebam et mihi-/

13.

met iratus et rigidus solus deserta pe/netrabam. Sicubi concaua uallium, aspera/ montium, rupium pretrupta cernebam, ibi/ meę orationis locus, ibi illud miserime/ carnis ergastulum collocabam. Et ut mihi/ testis est Dominus, post multas lachrymas,/ post celo inherentes oculos, nonnunquam/ uidebar mihi agminibus interesse Angelorum et letus gaudensque cantabam: 'Post/ te in odorem unguentorum tuorum curremus'./

Raptus in
spiritu

Hunc suum in spiritu raptum ineffabilemque uisionem etiam in illo opere, quod ad uirgines Deo/ dicatas scripsit, confitetur dicens: *Scio quid/ loquor, charissime: nam ut meam insipi/entiam loquar, ego homunculus sic abiec/tus, sic uilis in domo Domini, adhuc uiuens/ in corpore angelorum sepe choris inter/fui, de corporis per hebdomadas susten/tationibus et nutrimentis nihil sen-*

tienſ/ diuinę uisionis intuitu. Post multorum/ forte dierum spacia præſcius futurorum cor/pori redditus flebam quid ibi manens felici-

13v.

tatis habebam, quid inenarrabilis delectationis sentiebam. Testis est ipsa trinitas quam/ cernebam nescio quo intuitu, testes sunt/ et ipsi beati spiritus qui aderant, testis et con/scientia mea, qui tantis bonis ipse fruebar,/ quanta et qualia nescit proferre mollities/ corporis mei. Cum igitur tantam solitarie⁴ uite/ dulcedinem degustaret, iure suo dicere potuit ad Rusticum monachum scribens: Vide/rint quid alij sentiant. Vnusquisque suo/ sensu ducitur: mihi oppidum carcer et/ solitudo paradisi est; et rursus ad Heliodorum in illam prorumpere uocem: O desertum/ Christi uermans, o solitudo in qua illi nas/cuntur lapides, de quibus in Apocalypsi ciuitas magni regis construitur, o eremus/ familiaris Deo gaudens! Quid agis frater in/ sæculo, qui maior es mundo? Quamdiu te tec/torum umbre premunt? Quamdiu fumosorum/ urbium carcer includit? Crede mihi, nescio/ quid plus lucis aspicio. Libet sarcina cor/poris abiecta ad purum ætheris uolare/

Eremum
laudat

14.

fulgorem, et reliqua que ibi ille non minus/ eleganter prosequitur quam uere, nihil/ omittens quod ad persuadendum possit de/syderari. Hinc etiam discimus quantopere/ illum solitudo delectarit, cum tam ardentem/ alios ad ipsam post se incolendam hortatus/ sit.

Ceterum quantum in eremo manens de cælestis beatitudinis contemplatione ingen/tem caperet animi uoluptatem, ne tamen magnitudo/ reuelationum ipsum extolleret, extremi/ iudicij recordatione, quasi qui se peccato/rem agnosceret, non parum terrebatur. Vnde/ homeliam quandam scribens ait: *Quoties diem iudi/cij consydero, toto corpore contremisco./ Siue enim comedam siue bibam siue aliquid/ aliud faciam, semper mihi uidetur illa tuba/ terribilis insonare auribus meis: 'Sur/gite mortui, uenite ad iudicium!'* Et iterum/ ad Cromatium et Heliodorum: *Ego, inquit, in/ scelerum meorum latens sepulchro, et pec/catorum uinculis colligatus quotidie do/minicum illum de euangelio clamorem expecto:/*

Iudicij
recordatio

14v.

'Hieronyme, ueni foras'. Ego denique omnia/ tuta timeo.

Demum annis in eremo quattuor/ transactis, uel Dei iussu uel quod sibi ita uisum,/ ut alij quoque suo exemplo suaque doctrina/ instructi salutem consequerentur, Hierosolymam reuersus a Cyrillo episcopo impetravit/ ut ad Bethleem oppidum, quod sexto ab ea ur/be distat lapide, iuxta præsepe Domini po/sito monasterio habitaret. Ibi primum/ ab eo institutum matutinale officium ecclesie/ retinuit, et psalmos per ferias et horas/ diuisos die noctuque decantare coe-

Ad
Bethleem
posito
monasterio
reliquam
duxit
etatem

⁴ Correxì e *solitarie*.

pit./ In fine cuiusque *'Gloria Patri et Filio et Spiritui/ Sancto, sicut erat in principio et nunc et semper/ et in secula seculorum amen'* ab ipso additum ferunt. Multos ibi habuit discipulos, in quibus Euse/bium Cremonensem, et uite sanctitate et/ doctrina precipuum. Quem decedens monasterio/ in locum suum suffectum preesse iussit.

Ce/terum quanuis ad proximiozem humano/ cultui sedem transisset, nihil tamen de pristina/ uite rigore remisisse uidetur, cum epistolam/

15.

illam legimus, que Augustini ad Cyrillum/ episcopum esse creditur. In ea quidem ab ipso Eusebio/ Cremonensi sibi de Hieronymo significatum/ scribit, quod postquam in solitudinem secessisset,/ uinum nunquam gustarit, carnem nullam/ comederit, nec coctum aliquid in cibum sump/serit, nisi bis in uita egritudine compulsus,/ quod preterea nudum corpus cilicino sacco te/xerit, ut carnis mollitiem uestis quoque/ asperitate domaret, tunica uili rudique/ desuper indutus, quod denique ad captandam/ quietem humi dumtaxat cubitarit et quo/tidianis ieiunijs usus fuerit, semel tantum in/ die comedens, nec aliud quam panem, fructus,/ olera, radices. Ait etiam eum semper post ues/perum uacasse orationi usque ad horam noctis/ secundam, et cum inde ad mediam noctem/ quieti indulsisset, reliquum tempus aut le/gendo, aut scribendo consumpsisse, tan/tisperque negotium istud ab ipso interpolla/tum, donec cibum sumeret. Siquid se aliquando/ deliquisse meminisset, leuem etiam culpam/

Augustinus
ad Cyrillum

15v.

ueluti graue crimen lugere solitum et ad cas/tigandum corpus flagello usum maximeque/ cauisse nequod uerbum superuacaneum, in/utile, ociosumue proferret.

Proinde ut/ ab ijs qui uitam eius conscripsere relatum/ legimus, iam non solum hominibus admirabilis/ uideri coepit, sed etiam a bestijs sanctitatem/ eius nescio quo intellectu sentientibus coli/ et obseruari. Die quadam cum fratribus (ut/ solebat) nonnihil de scripturis dissereret,/ leo rugiens claustra coenobij irrupit./ Territi fratres diffugiunt. Ille nihil ferociae/ pre se ferens pedem Hieronymo porrigit/ aculeo ligneo saucium,⁵ quem Sanctus intre/pide manibus contrectans exempto acu/leo efficaciter curat. Fera iam mitis nusquam/ discedit. Fratres confidentius accedere,/ seruitio eius uti. Cumque monasterij asel/lum ad pasqua missum custodiret, somno/ corripitur. Illo dormiente quidam negoci/atores iuxta iter agentes uisum asellum/ secum abduxere. Reuersus leo aselli/

Leonis
miraculum

16.

amissi partes cogitur subire, onera/ ferre coepit. Post dies aliquot ad pas/cua profectus forte conspexit eum ipsum/ asellum cum camellis pondere grauatum/ uenire (negociatores illi redibant ex/ Egipto cum iumentis oleo oneratis) et in/frendens accurrit. Homines in diuersa dif/fugiunt, ipse asellum cum camellis

⁵ Ipse e sauciatum correxit.

ante se/ agens ad monasterium compulit. Videntes/ monachi mirantur. Hieronymus camellos/ curari iubet hospitibusque parari, ut/ benigne accipiantur. Mox illi uenientes/ et peccatum confitentes ueniam impetrant./ partemque olei monasterio cedunt, insuper/ uouent in annos singulos cadum oleo plenum/ eidem se obluros. Ex quo cognitum est./ ei qui Deo fideliter seruiret et feras/ bestias obsequium prebere, et homines uite/ alimenta impendere.

Hieronymus tandem/ assiduis diutinisque laboribus, legendo, scri/bendo, ieiunando, deprecando fatigatus./ nunquam conquiescens nisi cum somnum caperet./

16v.

et iam longa etate fractus non poterat/ de stratu suo sese⁶ erigere, nisi fune ma/nu apprehenso, qui de tigno pendulus ia/centi imminebat. Et tamen iam decrepatus/ senex, quoquo modo poterat, suo erga/ discipulos officio fungi nunquam cessauit./ Cum enim effoeto corpore consumptisque ui/ribus tremebundus pedibus incedere/ non satis ualeret, sensuum tamen uigore in/ finem usque integro atque inoffenso fuit./ Sed cum iam tempus esset, ut, qui tam diu in mundi huius agone decurrendo semper uice/rat, coronam acciperet immarcessibilem./ febris estuare coepit. Cumque nosset diem/ sibi imminere postremum (sicut Eusebius/ de illo traditum nobis reliquit, ad Damasum Portuensem episcopum et Theodonium/ Romanum senatorem scribens), de lectulo/ in quo languens positus fuerat, humi se/ collocari sacco suo coopertum iussit. Con/uocatisque discipulis monere atque hortari/ illos non destitit: Deum timeant, humilitatem/

Moriens
precepta
dat
discipulis

17.

seruent, paupertatem colant; maioribus obe/diant, prepositos honorent; ipsi autem pre/positi delinquentes corripiant, et illi qui/ deliquerint penitentiam agant; nunquam de/ Dei misericordia diffidant, pro Christi nomine/ (si ita casus feret) mori ne timeant; ho/nestis pijsque laboribus exerceantur, gula,⁷ uentri, ocio ne indulgeant; ieiunent./ orent, uigilent; fidem operibus probent;/ laudati ne se eferant, contempti ne in/dignentur, ceteris omnibus documento/ sint; misericordiam custodiant, iustitiam/ nunquam deserant, sed semper proficere nitantur; diabolo resistent, amicos inimicosque/ diligant, contra omnia aduersa patientie/ uirtute se arment; ueritatem colant./ mendacium fugiant, uerbis ociosis abstinant; de Deo assidue loquantur, Christum semper cogitent, sanctos imitentur;/ malorum consortia deuitent et iustorum/ consuetudine utantur.

His et huiusmodi/ preceptis cum illos instruxisset, *Filiolli mei*./

17v.

inquit, *ego Domino iubente hinc decessurus Eusebium uobis abbatem relinquo, ipsum/ tanquam me audite.* Ac postquam eos legentes satis consolatus es-

⁶ Ipse e se correxit.

⁷ Correxerit ex gula.

set, ad Eusebium/ conuersus eum quoque qualiter fratribus pre/esse debeat do-
cuit. Et uidens ecclesiam/ Christi adhuc hereticorum impietate/ non parum infes-
tari, gaudere se dixit quod/ Augustinum acerrimum post se illi relin/queret
propugnatoem. Tunc Eusebio/ mandat ut eidem Augustino et Theo/donio sena-
tori et omnibus orthodoxis/ plurimum se commendet rogetque ut pro/ ueritate
stent, erroribus resistant/ et dum Christum ducem sequantur nullius/ uim formi-
dent. Consolatis rursus disci/pulis datoque singulis pacis osculo, totus/ ad Ie-
sum conuertitur. Peccata confitetur,/ misericordiam implorat, preces cum
lachry/mis offert iniungitque discipulis, ut/ repente cum spiritum reddiderit,
cor/pus exanime humi iuxta pre/sepe Domini/

Augustinus

18.

sepeliant et terram reddant terre. O admi/ramam hominis humilitatem: cum
tantus/ esset, ut omni honore dignus haberetur,/ in puluere iacere uoluit, non in
lapideo/ sepulchro quod parauerat!

Mox carnis/ et sanguinis Domini sacramento (sicuti ius/serat) sibi allato
pronus in terram pros/ternitur, et indignum se confitens multa cum/ humilitate
ueniam precatur nec a pectoris/ cessat uerberibus, donec ipsum Dominum
suum/ et Deum suum confitens ore sumeret, et iam/ ei se in terra coniungeret,
quo cum regna/turus erat in celo. Sumpto sacramento/ humi unde surrexerat, se
reclinat et/ quasi iam efferendus cancellatis supra pectus/ manibus: *Nunc dimit-
tis seruum tuum,/ Domine, inquit, secundum uerbum tuum in pace,/ quia uide-
runt oculi mei salutare tuum/ quod parasti ante faciem omnium populorum,
lumen/ ad reuelationem gentium et gloriam plebis/ tue Israel. Vix uerba finie-
rat, cum lux/ repenti fulgore locum replens omnium/*

Communicat

18v.

perstrinxit oculos, nec quisquam illum cernere/ potuit, dum animam exhalaret.
Quidam ex/ ijs qui aderant angelos testabantur sibi/ apparuisse, quidam uocem
se audisse inuitan/tis ac dicentis: *Veni, mi dilecte, ut a me mer/cedem capias,
pro cuius amore tot labores/ tam libenti animo sustinuisti!* Alij dicebant/ suis
auribus ipsius Hieronymi uerba/ se hausisse cum diceret: *Ecce iam ad te uenio,/*
pijssime Domine Iesu, suscipe seruum quem/ sanguinis tui precio redemisti!
Lux abijt/ et ipse cum luce relicto corpore celum ascen/dit, ab eo feliciter su-
sceptus cui tam fide/liter seruiuit. Per dies multos eodem loci/ ubi iacuerat odor
suauissimus fragrauit./

Objit

Ipsa transitus eius hora Cyrillus episcopus in spiritu/ raptus uidit sanctam
illam animam Christo/ et angelis comitatam ferri ad celum, cumque/ tacitus mi-
raretur et stuperet quid hoc/ esset, audiuit animam esse Hieronymi pre/sbiteri
modo uita defuncti; proinde ire/ Bethleem maturaret et que uiderat re-/

Cyrilli uisio

19.

ferendo discipulos eius consolaretur. Visio/ disparuit, et episcopus ad se reuer-
sus/ iussa nihil moratus peregit./

Augustini
uisio

Eadem hora et Augustinus in epistola, cuius/ fecimus mentionem, sibi Sancti animam Hip/pone apparuisse fatetur. Dum enim ad eum/ scribere coepisset nosse uolens qualis quantaque/ illi uideretur esse beatorum gloria, lux in/ cubiculo refulsit, uocem ipse audiuit, que/ diceret se esse illius animam ad quem scri/bere parabat et iam ad illam beatitudinem/ fruendam properare, quam ipse qualis et/ quanta sit discere uellet. Eam autem tantam/ ac talem esse ut nec lingua dicere nec/ auris audire nec oculus uidere nec mor/talium mens possit comprehendere. Ad hec/ interrogata sitne aliquid quod beatae/ anime cupiant et assequi non possint, res/pondit beatos nihil aliud uelle, nisi quod/ Deus uult; quod autem Deus uult, illud et haberi;/ quicquid ergo uolunt, habent. Aut quid unquam/ eis deesse potest qui omnia habentem habent — Deum/

19v.

uidelicet — a quo, in quo, et per quem omnia/ et sine quo nihil?

Sulpicij
uisio

Post hec Augustinus iisdem litteris illa ipsa/ hora Turone⁸ Seuerum⁹ Sulpicium cum duobus/ monachis audisse scribit canentium et/ cytharizantium choros multa cum luce/ celum uersus euntium, uocemque inde delapsam/ que¹⁰ nunciaret Hieronymi presbiteri animam/ ab angelis ad beatitudinis loca tunc portari/ pro laboribus premia recepturam./

Alia
Augustini
uisio

Subiungit etiam Augustinus quarta deinde/ nocte post primam uisionem sibi dormi/enti magnum angelorum agmen apparu/isse. Inter quos duo uidebantur luculenta/ admodum ac uenusta effigie uiri, per/ omnia pene similes, nisi quod alter unam plus/ altero laureolam capite prefferret. Hos autem/ quodam de turba referente didicit Ioannem/ Baptistam et Hieronymum presbiterum esse,/ atque hunc duas quidem coronas accepisse, al/teram doctrine, alteram castitatis, illum autem/ tres, eo quod et ipse quidem docuerit ac uirgi-/

20.

nitatem seruarit, sed insuper pro asserenda ue/ritate tuendaque iustitia occisus esset; ter/tiam itaque laureolam fuisse martyrij./

Alia
Cyrilli
uisio

Tale est etiam quod Cyrillus ad Augustinum scri/bit, post laudes matutinales ante altare/ Ioannis Baptistę (erat enim solennis natiuita/tis eius dies) obdormienti sibi uisum. Vi/dit enim (ut ipse ait) multos ecclesiam in/trare luce quadam celesti insignitos. Inter/ quos duo precipui preclarique uidebantur/ et hi erant Ioannes Baptista et beatus presbiter/ Hieronymus qui solus omnibus ceteris con/sidere iussis exurgens de Ioannis laudibus,/ ut natalem eius diem honoraret, sermonem/ fecit. Deinde se erigens Ioannes gratias illi/ egit et cum multis ipsum uerbis coram com/mendasset, in omnibus fere sibi similem fuisse/ dixit.

⁸ Correxī ex *Turone*.

⁹ Correxī e *Seuerum*.

¹⁰ Correxī ex *que*.

Cyrrillus postea uisionem hanc, quę/ quanta essent Hieronymi merita testa/batur,
publice populo enarrauit./

Sed redeat unde digressa est oratio. Sanc/tissimi uiri corpus elatum conde-
re uolentes,/

Hieronymus
sepelitur

20v.

quanuis sepulchrum uacuum astaret, quod ipse/ uiuens in saxo intra uestibulum
speluncę sibi/ excidendum curauerat, non longe a sepul/turis Paulę et Eustochij,
quę ante illum/ obdormierant in Domino, effossa tamen tellu/re, quemadmo-
dum iusserat, sepeliunt./

Interim hæc miracula ibi facta Eusebius eius/ discipulus enarrat: cęcus tac-
to Sancti/ corpore uisum recuperat; alius qui sur/dus mutusque aduenerat, utro-
que uitio/ liber redijt; multi quos immundus in/uaserat spiritus curati sunt;
hereticus quidam/ ausus illi maledicta ingerere protinus/ dirigit, mox etiam
igne de cęlo tactus/ interijt. Quo uiso cęteri territi erro/remque suum agnoscen-
tes catholicę ue/ritati adhesere et ille, quos uiuus im/pugnauerat, mortuus salua-
uit./

Miracula
dum sepelitur

Vixit, si Eusebio credimus, annos XCVI;/ si Prospero in suo *Chronicon* li-
bro quinque/ minus; si illi, qui uitam eius conscripsit,/ adhuc nouem demere ne-
cesse erit. Sunt/

Quamdiu
uixit

21.

qui ad superiorem numerum tres addant: tam ua/rie scriptum comperio. In hoc
tamen omnes con/uenere, anno Honorij Imperatoris XII. defunc/tum pridie Ka-
lendas Octobres. Peractis iam tan/dem exequijs affigendum est sepultureę epi/ta-
phium, quod nostra rudi Minerua/ confectum ita habet:

Epitaphium

Condita Hironymi recubant hoc ossa sepulchro;

Ipse colit celsi regna beata poli.

Disce quibus meritis, nostro dum uixit in ęuo,

Tot bona nemo uni contulit ecclesię:

Correxit sacrę corrupta uolumina legis, (5)

Exposuit ueterum mystica uerba patrum,

Errorum tenebras ueri splendore fugauit,

Assiduus recti doctor et autor erat.

Et Latię et Graię callebat Palladis artes,

Nouerat Hebraice Caldaiceque loqui; (10)

His tamen ingenij magnis insignibus olim

Sancte actę uitę gloria maior erat.

21v.

Miracula eius post obitum

Post felicem uiri obitum Cyrillus Hierosolymi/tanus episcopus per epistolam quę nota est omnibus/ Augustino sciscitanti miracula eius lon/go admodum sermone studuit recensere./ Ea ego in summam redacta breuiorem/ hoc loco subiungam./

Heusebius
discipulus

Heresim quandam inquit iam inualescentem,/ quod nec sanctorum anime beatitudine frue/rentur nec damnatorum poenas sentirent,/ donec in die iudicij suis iterum corporibus/ iungi illas contigisset, beatus Hieronymus/ Eusebio discipulo apparens repressit. Trium/ hominum cadauera die uno ad ecclesiam de/lata et sacco eius contacta (sicuti ipse/ premonuerat) populo spectante reuixerunt/ narraueruntque uidisse se et sanctorum gaudia/ in paradiso et supplicia reorum in infer/no, tum demum, qua die una cum Eusebio/ iterum sibi migrandum esset e corpore,/ pređixerunt. Hoc uiso miraculo here/tici credere ac tam perniciosus error/

22.

eodem die interijt, quo hi tres ad uitam/ redierunt. Eusebius deinde, quo die sibi pređictum fuerat, una cum ipsis tribus qui sur/rexerant feliciter obiit, hoc est uigesimo/ post die quam miraculum istud euenisset./ Sed interim multa a Cyrillo priuatim inter/rogati reuelarunt, quotidie tamen ubertim/ flentes ex eorum recondatione quae/ uiderant in inferno.

Siluanus
episcopus

Sabinianus heresiarcha duas in Christo/ uoluntates ita fuisse asserbat ut pleraque/ perficere nequieuit quę uoluerit. Idque per/suadere alijs uolens opusculum nomine Hiero/nymi confecerat, quo illum quoque ita quondam/ sensisse probaret. Eam heretici fallaciam/ egre ferens Siluanus Nazarethi episcopus,/ dum cum illo contenderet, paciscitur ut, si die/ crastini Hieronymus libellum illum minime/ suum esse miraculo aliquo non ostenderet,/ sibi moriendum esset, sin autem indicaret,/ Sabinianus eandem subire poenam cogeretur./ Adueniente hora et necdum appARENTE/

22v.

miraculo Siluanus morti addicitur. Fit/ hominum conuentus ad spectaculum; exultat/ hereticus quasi qui iam uicisset. Sed Hiero/nymus, qui ueritatem semper Domino adiuuante/ tutatus fuerat, tunc quoque mendacio ob/uiam iuit. Spiculatoris gladium, ut Sil/uani ceruicem feriret elatum, illico ap/parens retinuit, cumque coram affirmasset, ne/quaquam esse illud a se scriptum, disparuit. Ma/iusque secutum est miraculum: Sabiniani ca/put nemine feriente ad terram delabitur. Eo/ sic miserabiliter corruente tremefacti di/scipuli errore deposito Siluanum episcopum/ sequi et ecclesię adherere coepere./

Siluanus
episcopus

Idem Siluanus diaboli prestigijs, qui sum/pta eius forma uim cuidam honestę mu/lieri inferre conatus deprehendi se fece/rat, infamatur, persecutionem patitur, in pub/licum apparere non audet. Ceterum cum se ora/tionibus beato

Hieronymo commendasset,/ quendam, qui sibi necem inferre uoluit, con/uerso in semet gladio mortuum concidisse/

23.

uidit. Tale facinus et alij nonnulli frustra/ conati idem passi sunt. Commota ciuitas/ episcopum, quasi ipse eos peremisset qui perierant,/ ad poenam deposcit. Sed p̄esto illi affuit/ Hieronymus, manifesto plebi apparens acer/rimaque increpans coercuit eorum teme/ritatem. Conterriti episcopum illesum dimisere./ Tunc Sancti iussu diabolus omnibus uisibilem/ se ostendit, ea forma qua ipsi illuserat,/ et confessus dolos euanuit. Hieronymus/ ad Siluanum conuersus laudata eius pa/tientia siquid se uellet interrogat. Pe/tijt ut iam uita decedens ipsum sequeretur./ Quo impetrato post horam expirauit uic/tisque tentationibus beatitudinis p̄emia recepit./

Duo nobiles ac diuites uiri Alexandrini,/ licet gentiles, audita miraculorum fama/ quę Dominus per sanctum Hieronymum operabatur,/ pergunt Bethleem uisendi reliquias eius/ gratia. Incidunt in latronum insidias. Qui dum/ illos taciti persequerentur, ecce non paruam/ cum ijsdem armatorum manum incedere uident/

Duo
Alexandrini

23v.

et territi retro abeunt. Iterum non plures quam duo/ apparent. Rem mirantur, depositisque armis quid/ hoc esset sciscitatum post eos rursum currunt./ Discunt tandem Sancti meritis, ad cuius corpus/ uisendum ipsi iter habebant, id sibi contigisse./ Hi prope reuersi duci ac reliquis socijs/ a quibus missi fuerant, miraculum deferunt./ Et cum irriderentur opprobarenturque, ne lu/dibrio quidem habiti tenere se queunt quin omnes/ palam hortentur ut sceleri et latrocinijs fi/nem statuentes ad inuisendum Sancti corpus Beth/leem simul ire festinent. At illi iam ex risu in/ furorem uersi gladios stringunt. Sed cum stu/pescentibus membris ferire eos, a quibus/ se illudi putabant, nequaquam ualerent, uim/ suis uiribus maiorem aduersum se experti/ penitentiam agunt. Sanitatem recuperant, ad/ uisendas Sancti reliquias ire maturant. De/inde ad optatum locum peruenientes credunt,/ peccata confitentur, baptizantur. Erant numero/ fere trecenti. Tot igitur saluati sunt, dum duorum/ salus Hieronymi ope defenditur./

24.

Duo iuuenes Romani ab urbe Syriam uersus/ reliquias huius Sancti uisendi gratia tendunt./ Iam Bizantium aduentantes ab apparitori/bus capiuntur. Coram Bizantij p̄siede ho/micidij accusati (duo autem ruri occisi in/uenti fuerant cędis autore incerto) crimen/ negant, ut qui eiusce rei nihil omnino conscij/ essent. Sed dum torquerentur, dolore compulsi/ fatentur se reos esse mali illius quod non com/miserant. Damnati ergo cum se precibus/ beato Hieronymo commendassent, percussi colla/ gladio lędi nequeunt, in ignem proiecti ar/dorem non sentiunt, laqueo suspensi ueluti/ in solo stantes uiuunt. Die octauo depositi/ liberantur et Bethleem adeuntes uitam mo/nasticam simul professi Deo in mona-

Duo Romani

sterio/ seruire coeperunt, qui per Sancti sui merita/ ipsos tam presenti periculo toties ac tam/ mirabiliter eripuisset.

Monialium
auaritia

Apud superiorem Thebaidam foeminarum monas/terium fuit, satis opulentum, si plus quam satis est/ non concupissent. His enim quę ibi degebant/

24v.

moris erat nullam admittere in consortium nisi/ certum pecunię pondus secum afferret. Appa/rens cuidam ex illis beatus Hieronymus mandat ut re/liquis nunciet sororibus, nisi ab auaritię/ scelere cito desisterent, diuinam in se ultio/nem propediem expectarent. Admonitę irri/dent, contemnunt, ludibrio habent nunciantem./ Iterum atque iterum per uisum illius, cuius animus/ a crimine aberat, frustra redargutę cor/rigere se omnino noluerunt magis pecuniam diligentes/ quam Deum timentes. Ea una, sicuti monita erat,/ foras exeunte monasterium protinus collap/sum cęteras omnes oppressit ruina. Atque/ hunc finem habuit pertinax illiciti quęstus cu/piditas. Quo tamen exitio per beatum Hieronymum/ fuissent liberatę, si ei obtemperare uoluissent./

Hereticus

Hereticus quidam Hierosolymis publice dis/putans, cum sibi beati Hieronymi sententia oppo/neretur, eum mentitum fuisse respondit, nec ultra/ quicquam effari potuit, mutus illico et elinguis/ factus.

Hereticus

Alius Arrianę perfidię hereticus, in/ eandem incidens calumnię culpam, dolore,/

25.

quem uisceribus concepit, coactus in clamorem/ prorupit, se a Hieronymo torqueri dicens/ atque in eodem clamore perseuerans ad/ uesperum expirauit.

Hereticus

Alius eiusdem insanię hereticus imaginem/ Sancti in tabella depictam conspicatus, gut/turi illius gladium furibundus infixit./ Sed neque manum inde neque gladium auellere/ potuit, donec iudicis iussu, cui per/ quietem Hieronymus cum uulnere illo apparuerat,/ compręhensus poenas daret. Cum autem ad sup/plicium duceretur (ea perfidi hominis ferocia/ erat): *Penitet me*, inquit, *quod non ita uiuum/ ut pictum iugularim!* Quam ob rem, ante quam ad dam/natorum locum deductus esset, lapidibus/ a plebe obrutus interijt et ab imagine/ illa in testimonium perpetrati sceleris cruor effluxit./

Ioannes
Cyrilli
nepos

Ioannes ipsius Cyrilli, qui ista quę recita/mus miracula memorię prodidit, ne/pos ac forma egregius iuuenis a Persis/ captus Persarum regi annum seruiuit. Tedio/ tandem seruitutis affectus beato Hieronymo/

25v.

identidem se commendare coepit. Sed a rege/ depręhensus quod reditum in patriam desyderaret,/ carceri traditur. Nocte dormienti Hie/ronymus apparet qui manu appręhensum atque/ eductum Bethleemi in domo episcopi patruī/ sui sistit. Iuuenis a somno excitus uix/ agnouit se de carcere domum translatum./ Mirantibus cunctis et re sicuti contigerat/ comperta, post Deum beato Hieronymo gratię/ actę, qui se inuocantibus tam efficaciter adesse soleret./

Quędam¹¹ monialis iuencula et forma přestans/ uirgo, sed non minus uite sanctitate insi/gnis, atque secundum Deum Deique Genitricem/ beato Hieronymo imprimis deuota, cum/ a iuene quodam uisa adamaretur, magi/ incantationibus misso demone frustra/ tentatur: demon quippe uiso ibi beati Hiero/nymi simulachro territus fugit. Magum/ reuersus uerberat; re autem cognita magus/ conuertitur. Iuuenis uero propositi sui desperans/ laqueo sibi uitam eripit./

Monialis
castitas
seruata

Ruffus Cyrilli nepos adolescens duo de uiginti/

26.

annos natus diem obijt. Cyrillus, quia/ sibi charus erat, quid de anima eius contigisset/ nosse cupidus, cum beatum Hieronymum př/caretur, uidit iuuenem igneis cathenis/ terribiliter colligatum, qui propterea poenam/ illam se pati dixit quod de aleę crimine, cuius/ lusu libenter utebatur, nunquam neque peni/tere neque confiteri sibi curę fuerit; abhor/reant ab hac culpa qui tale euadere cupi/unt supplicium et ipsum, qui hoc ad aliorum/ correctionem reuelare dignatus est, obse/crent, ne tale aliquid committant, ac de/ ante commissis ut penitentiam agant./

Ruffus,
Cyrilli nepos

Aleę lusus
damnatus

Alius aleę lusu amissa grandi pecunia/ ex animi indignatione maledicta beato/ Hieronymo irrogare ausus repentino/ fulminis ictu interiit.

Aleator

Tres iuuenes apud Tyrum aleę studiosi procaci/ ausu se etiam inuito beato Hieronymo lusum/ suum et incepturos et finituros dixerunt./ Mox multis certentibus terrę hiatu absorpti/ přestare nequierunt quod promiserant./

Aleatores tres

26v.

Erat militi cuidam Hierosolymis filius duo/decim annos natus, qui ob niam patris/ indulgentiam licenter talorum lusum tessera/rumque sectabatur. Cumque cum ipso patre luderet/ nec sibi iactus ad uotum succederent, ait:/ *A lusione ista nisi uictor non exurgam, uel/ inuito Hieronymo, qui aleam prohibet!* Vix uerba finierat, cum a demone formam/ Eþhiopis assimilato raptus nusquam compa/ruit nihilque fuit patri relictum přter lachri/mas moeroremque orbitatis, ne et ipse poe/na careret, qui suum sic educauerat filium./ Crudelis est pater qui delinquentes non castigat libe/ros.

Aleator

Hoc quod sequitur, Cyrillus Nicolao/ Cretense archiepiscopo referente, qui ad uisen/das beati Hieronymi reliquias Bethleem/ aduenerat, se didicisse ait. Cum apud Can/didam Cretę ciuitatem sacerdos quidam/ perditissimis moribus fameęque detestandę/ uita decedens in ecclesia fuisset sepultus, ma/gni atque horrendi strepitus prima et se/cunda nocte auditi populum terruere. Die/

Sacerdos
malus

27.

tandem illucescente conueniunt ad ecclesiam or/antque sibi reuelari quid hoc esset. Iam cras/sari in plebem pestilentia coeperat. Apparuit/ ante altare beatus Hieronymus. Iubet scelesti hominis/ cadauer exhumari et de ecclesia eiectum/

¹¹ Correxī ex quedam.

ignibus tradi; sic enim pestilentiam desituram./ Quo dicto ex oculis euanuit. Re autem sicuti/ iussum fuerat peracta morbus cum fragore/ illo simul cessauit. Exinde apud Cretenses beatus Hieronymus in magna ueneratione haberi coepit./

Titi post
lapsum
penitentia

Idem Nicolaus retulit in eadem ciuitate/ fuisse iuuenem quendam, Tito nomen erat./ beati Hieronymi deuotissimum castitatisque/ amatorem. Qui cum ad uicesimum usque æta/tis suę annum seruasset uirginitatem, pu/ellam tandem forma insignem deperire coepit duxitque uxorem. Omnem denique quem/ in Deum habebat affectum in illam transfudit./ Deum ergo deserens a Deo deseritur: fratrem/ suum cum uxore in lecto deprehendens ambos/ interimit. Inde fugiens latrocinia per/ annos decem exercuit. Cum tamen beato Hieronymo/

27v.

orationem facere, sicuti solitus erat, non omit/teret, Hieronymus tandem sub mercatoris ha/bitu iuxta iter agens apparuit. At eum/ ille cum socijs inuadens, ut perimat et spoliet,/ ubi audiuit non esse mercatorem sed Hieronymum doctorem, cui ipse quotidie preces/ offerret, simul cum socijs repentini stupore cor/reperti subsistunt. Et ille sui unius causa se/ uenisse dicens, ut a flagitio desisteret penitentiamque ageret hortabatur; hactenus/ enim Dei ultionem, ne in eum sequeret, a se in/hibitam fuisse; ultra si peccare pergeret, iram/ Dei sensurum. Post monita disparuit. Iuuenis autem cum socijs ad penitentiam conuersi et beato/ Hieronymo se commendantes eremi loca peti/ere, Deo deinceps seruido, cum ante seruissent/ diabolo. Vno igitur per gratiam beati Hieronymi requisito/ multi a perditione liberati salutem adepti sunt./

Monachi
lapsus et
post
lapsum
penitentia

Monachus quidam iuuenis in superioribus Egypti/ partibus manens, patre egrotante et filium/ suum uidere cupiente, perrexit astititque patri./ Et cum eadem simul cum domesticis ministrando/

28.

forte accidisset, ut sororis manum manu/ tangeret, diu inuiolata castitas concupi/scentię flammam concepit. Longe alius quam re/cesserat ad monasterium redijt. Iam neque/ comedere potest, neque dormire, dum cogitationibus/ estuat. Dum ergo reliquos occupat sopor, noc/te intempesta ipse exurgens uoluit de monas/terio exire, sed clauis quibus claustra ape/riret non inuenit. Miratur et posthac multo/ diligentius notat locum ubi repositę sunt,/ frustra tamen, cum rursum non repertis clauibus/ ad cellam redire coactus sit. Sic plures trans/eunt noctes, nec tamen ille miser a tam foedo/ proposito conquiescit. Habebat autem secum in/ cella pictam beati Hieronymi imaginem, quam semper/ adueniens genuflexus reuerenter salutabat./ Beatus ergo Hieronymus alteri monacho appa-rens/ iussit fratrem moneret ut ab impura turpique/ cogitatione iam tandem desistere uellet. Se namque/ ob ipsum salutandi cultum sibi quotidie impensum/ procurasse ne cogitatum scelus perficeret./ Admonitus frater dissimulauit neque se correxerat./

28v.

Quin immo, quo citius quod iam disposuerat perageret,/ cessauit ante Sancti imaginem genuflectere. Sancti/ igitur auxilio ad tempus destitutus clauis reperit,/ reseratis claustris exit, paternas edis noctu/ clam ingreditur, seque in lectulo sororis dormi/entis tacitus collocat. Illa expergefata et/ hominem iuxta se sentiens pauida exclamat./ Concurrit ad clamorem familia, et priusquam/ concupitum nefas perpetraret, frater deprehenditur./ Quid autem facturus uenerat non confitendo/ prodit. Abijt animi confusus, et tandem diaboli/ insidias secum conyderans in se reuertitur, peni/tentiam suscipit ac beato Hieronymo gratias agit/, quod ne in pertinacia quidem sua se perire permisèrit./ Nam si facto etiam sicuti uoluntate peccasset,/ haud ita facile ad penitentiam fuisse rediturum./ Igitur uigilantior posthac sui custos factus et/ submissior p̄sbiteri nostri cultor, pie/ ac religiose uitam finiuit./

Ait Cyrillus nuper sibi Damasi Portuensis/ episcopi litteras redditas, quibus hoc quoque scrip/tum legit, quod Romę cardinalis quidam/

Cęlestinus
cardinalis

29.

nomine Cęlestinus, dum ineffrenis linguę pro/cacitate in coetu cardinalium publice famam/ beati Hieronymi laceraret, dolore uiscerum/ correptus intestinis per inferiora egestis expirarit.

Andreas cardinalis dum sanus in conuentu mul/torum consisteret fabulareturque, repente con/cidit exanimis. Postremo cum peractis exequijs/ iam in eo esset ut sepeliretur, exurexit uiuus./ Dixit ob uestium pompam lautitiamque ciborum/ se fuisse damnandum, nisi beato Hieronymo/ pro se deprecante impetrasset ut corpori/ redderetur. Itaque Sancti huius beneficio non tantum/ reuixit, sed etiam poenas euasit ęternas: uitam/ enim correxit, ac bene deinde finiuit.

Andreas
cardinalis

In superioribus Eęypti partibus Helię mo/nacho in solitudine degenti ac sanctitatis/ fama omnibus noto beatique Hieronymi quondam/ familiarissimo, post orationem obdormienti/ uisum est uenisse se in regiam quandam am/plitudinis eximię ineffabilisque decoris, tri/bunal in medio positum et coram iudice ibi/ sedente ac diuinę cuiusdam maiestatis radijs/

Helię
monachi
uisiones

29v.

late refulgente adductam episcopi Anconitani/ animam, quę clamore et eiulatu sententiam il/lius p̄ueniens dignam se poena ęterna fa/tebatur, ob uitę luxuriam et immodicam indu/mentorumpompam nimiumque epularum appa/ratum. Iubente igitur iudice inde ab immundis/ spiritibus auersam fuisse et ad inferos/ relegatam supplicijsque addictam sempiternis./ Post hęc Theodonij senatoris animam coram/ sisti et a demonibus quidem acriter accusa/ri, sed a beato Hieronymo defendi, qui eidem/ impetrauit ut poenis ęternis libera pur/gatorio traderetur, post delictorum emun/dationem beata futura, eo quod Theodonius nomen/ Sancti huius reuerenter in uita habuisset.

Episcopi
Anconitani
anima

Theodonij
anima

Eodem tempore idem monachus uidit adolescentem/ pulcherrimum ad beatum Hieronymum accur/risse, uotumque Petri patricij eius deuotissi/mi retu-

Petri patricij
uotum

lisse, ut uidelicet a Domino sibi filiū impetraret generandum; diu enim cum uxore uixerat a patris nomine alienus. Dominus/ igitur Petri desyderio et sancti precibus annuens/

30.

prolis futurę gratiam fecit. Et monachus/ Helias discusso sopore quę uiderat memo/riter tenuit fideliterque enarravit. Denique/ nato filio Petrus gratias egit quod beati Hierony/mi meritis ipse diutine sterilitatis ignominiam/ iam pater factus deleuisset./

Cyrilli
uisio

Sequitur illa Cyrilli uisio, qua Ioanni Baptiste/ Hieronymus noscitur comparandus. Quam quoniam/ supra suo loco descripsimus, hic repetere super/ua-caneum foret. Reliqua ergo uideamus./

Sancti
corpus
exhumatur
Miracula

Peracto, inquit, mense post depositionem, postri/die ab octaua Pentecostes plurimis adu/natis episcopis ingentique hominum coetu corpus beati/ Hierony-mi exhumatum, ut in sepulchro/ marmoreo quod parauerant poneretur. Sed/ prius in altari collocatum, ut ab omnibus/ uideri posset, et hec interim miracula/ secuta: sexdecim ceçi tactu eius uisum recu/perarunt; tres a demonum uexatione soluti;/ filius unicus uidę cuiusdam, cum exanimis/ allatus esset, reuixit. Quod alius cernens/ filium suum, qui iam triduum iacuerat in se-/

30v.

pultura, protinus extumulat. Cumque illum/ in scrobe, de qua corpus Sancti le-uatum/ fuerat, deposuisset, mox uiuum recepit./

Corpus
rursum
inuentum
ubi prius
positum
fuerat
Romam
transferendum
predixit

Porro soluta funeralis pompe celebritate,/ cum iam diei uesper esset, beati Hieronymi/ corpus (ut ait) in illo marmoreo monu/mento condidere; sed mane rursum in sua/ pristina fouea iacere inuentum. Nocte se/quenti ipsi Cyrillo in quiete Hieronymus/ apparens dixit, corpus suum humi, ubi/ primum sepultum fuerat, recubiturum, donec/ ab infidelibus Hierosolyma capta serui/re coeperit; inde ad Italiam translatum Ro/mę diu permansurum. Et hec quidem Cyrillus/ partim uidisse se, partim audisse ad Augus/tinum scribens testatus est.

Opera quae scripsit

Nequid autem huic lucubratiuncule nostrę deesse/ uideatur, libet in fine singula, quę ab erudi/tissimo sanctissimoque homine conscripta sunt, cur/sim referre, et quidem eorum primo indicem texere/ quę ipse confitetur a se confecta usque ad XIII./

31.

Theodosij Principis annum; deinde simul/ cuncta quę adhuc extare comperimus et/ perlegimus recensebuntur, preter illa quę/ uel temporis longitudine uel Gothici belli uas/tationibus uel hereticorum inuidia in/tercepta ad nostram usque

etatem perdurare/ nequieverunt. Igitur libro *De uiris illustribus*/ se in fine subscribens ita ait:/

Vsque in presentem diem, id est annum Theodosij principis/ decimum quartum, hec scripsi: Vitam Pauli/ monachi. Epistolarum ad diuersos librum I./ Ad Heliodorum exhortatoriam. Altercatio/nem Luciferiani et Orthodoxi. Chronicon/ omnimode historie. In Hieremiam et in Eze/chielem homilias XXVIII quas de Greco/ in Latinum uerti. De Seraphim et Osanna./ De frugi et luxurioso filio. De tribus/ questionibus legis ueteris. Homilias in Can/tica canticorum duas. Aduersus Helvidium/ de uirginitate Marię perpetua. Ad Eus/tochium de uirginitate seruanda. Ad Mar/cellam lib. I. Consolatoriam de morte filię/

31v.

ad Paulam. In epistolam Pauli ad Galatas com/mentariorum lib. III. In epistolam ad Titum lib. I./ In epistolam ad Philemonem lib I. In Ecclesi/asten commentarios. Questionum Hebraicarum/ in Genesim lib. I. De locis lib. I . De Spiritu/ Sancto Dydimi in Latinum transtuli lib. I./ In Lucam homilias XXXIX. In psalmos/ usque ad sexdecim, tractatus VI.¹² Captiui mo/nachi uitam et beati Hilarionis. Nouum/ testamentum Grece¹³ fidei reddidi. Vetus/ iuxta Hebraicam transtuli. Epistolarum autem/ ad Paulam et Eustochium, quia quotidie/ scribuntur, incertus est numerus. Scripsi preterea/ in Micheam explanationum lib. II. In Sopho/niam lib. I. In Naum lib. I. In Abacuch lib. II./ In Aggeum lib. I. Multaque alia de opere pro/phetali, que nunc habeo in manibus et necdum/ expleta sunt. Aduersum Iouinianum lib. II/ et ad Pamachium apologeticum et epistaphium./

Hęc Hieronymus. Postea uero uixit annos XXVII./ si Prospero credimus dicenti anno Theodo/sij iunioris XII ipsum obisse. In his ergo re-/

32.

liqua edidit. Sed que nunc in manibus sunt,/ uel potius que me perlegisse nouerim,/ hec sunt:/

Ad Damasum Papam fidei expositio.

Ad eun/dem utrum in trinitate tres hypostases/ confitende sint.

Ad eundem querit cui in Sy/ria communicare debeat.

Ad eundem super/ quasdam questiones.

Ad eundem de Osanna expositio.

Ad eundem in uisionem Esaię.

Ad eun/dem de Seraphim et calculo.

Ad eundem de filiis frugi et luxurioso.

¹² Sic corrigendum uidetur: *In psalmos a decimo usque ad sextum decimum tractatus VI(I).*

¹³ Correxii ex Grece.

Ad eundem de quęstio/nibus Noui Testamenti.
Ad eundem in Cantica/ canticorum secundum Origenem.
Ad eundem de 'Gloria/ patri' et 'Alleluia' in fine psalmorum apponendo./
Ad eundem de oblationibus altaris et elemosynę./
In Montanum hereticum ad Marcellam.
In Mon/tanum iterum.
In Iouinianum lib. II.
In Hel/vidium de beatę Marię uirginitate perpetua./
In Vigilantium de reliquijs sanctorum uene/randis.
In Vigilantium iterum.
In eundem/ tertio ad Riparium p̄sbiterum.
In Luciphe/rianum dialogus.
In Pelagianos de libero/

32v.

arbitrio.

In eosdem dialogus lib. III.
In erro/res 'Peri archon' Origenis ad Auitum.
In Io/annem Hierosolymitanum episcopum et Ruffinum/ p̄sbiterum, as-
sertores Origenis.
In eundem/ Ioannem ad Theophilum papam Alexandrinum./
In Origenianos ad eundem.
De uictoria/ contra Origenianos gratulatoria ad eun/dem.
Iterum de uictoria ad eundem./
Ad eundem librum ab ipso ęditum laudat.
Origenis/ opera qualiter legenda sint ad Tranquillinum./
In hereticos quęrimonia ad Marcum p̄sbiterum.
Contra Origenianos de Theophili episcopi/ strenuitate ad Pamachium et
Marcellam./
In detractores librorum suorum aduersum Ioui/nianum ad Pamachium.
In garulum mona/chum detractorem ad Domnionem.
De fide/ et heresi ad Marcellam.
Ad Alipium et Au/gustinum episcopos gratulatoria, quod Cęlestinam/ he-
resim extinxerint.
In Ruffinum ad Pama/chium et Oceanum.
In eundem quod dolose ipsum/ laudarit.
In eundem ad Pamachium et Mar/cellam lib. II.
In eundem epistola./

33.

Ad Oceanum de unius uxoris uiro.
Ad eundem/ de uita clericorum.
Ad eundem de perferendis/ opprobrijs.
Ad eundem consolatoria de obitu/ Fabiollę uxoris.

Ad eundem et Pamachium/ exhortatoria.
Ad Pamachium de optimo/ interpretandi genere.
Ad eundem consolatoria/ de morte¹⁴ Pauline coniugis./
Ad Augustinum Hipponensem episcopum de zelo fidei contra/ hereticos.
Ad eundem de hereticorum perfidia./
Ad eundem de sua ex Hebreo scripturarum/ translatione.
Ad eundem contentio super epistola/ Pauli ad Galathas.
Ad eundem de eodem./
Ad eundem de pace inter se ineunda./
Ad eundem epistolę duę./
Ad Euagrium de Melchisedech.
Ad eundem/ de p̄sbiteri et diaconi dignitate
Ad eundem/ obiurgatoria quod Leuitam lapsum eiecerit/ et non potius cor-
ripuerit cum charitate./
Ad Cromatium et Heliodorum episcopos translatio/ historie Ioachim.
Ad eosdem de Eusebij Cęsa/riensis martyriologio.
Ad Cromatium/ et Eusebium de Bonoso./

33v.

Ad Paulinum quod occupatus nondum responderit du/abus quętionibus
ab ipso propositis.
Ad eundem/ de translatione Didymi De Spiritu Sancto.
Ad/ eundem de diuine historie libris.
Ad eun/dem de conuersatione monastica et studio scripture./
Ad Rusticum Narbonensem episcopum de uita et conuer/satione episcopi
et septem gradibus clericorum/ ipsi commissis.
Ad eundem post promissam cum/ coniuge continentiam lapsam ut peniten-
tiam agat./
Ad Marcellinum et Anapsichiam de origine anime./
Ad Ruffinum de iudicio Salomonis.
Ad/ eundem de laudibus Bonosi./
Ad Vitalem p̄sbiterum de Salomone et Achaz./
Ad Dardanum de terra promissionis.
Ad eundem/ de multiplici genere musicorum apud Hebreos./
Ad Aglasium de XI quętionibus Noui Testamenti./
Ad Minerium et Alexandrum monachos/ de resurrectione¹⁵ carnis./
Ad Cyprianum p̄sbiterum super psalmo LXXXVIII./
Ad eundem de 'min' et 'men' apud Hebreos./
Ad Desyderium exhortatoria ad loca sancta inco/lenda.
Ad eundem de p̄cipuis ecclesię scriptoribus./

¹⁴ Correxī ex morte.

¹⁵ Correxī ex resurrectione.

34.

*Ad Magnum oratorem urbis Romę quod secula/rium litterarum exemplis
uti licet./*

Ad Sophronium de ęditione psalterij se/cundum Hebraicam ueritatem./

. Ad Cthesiphontem de interiori et exteriori homine./

*Ad eundem de obedientia, scientia, iuramento, uin/dicta, electis et repro-
bis in iudicio./*

Ad Rusticum monachum de uita monastica./

Ad Innocentium Papam de muliere septies percussa./

Ad Heliodorum exhortatoria ad eremum in/colendum.

Ad eundem iam episcopum consolatoria/ de morte Nepotiani sui nepotis./

Ad Exuperantium, ut abiecta seculi mi/litia Deo militet./

Ad quendam militem, ut potius Deo militet./

Ad Pręsidium diaconem de ratione cerei/ pascalis et ut eremum adeat./

Ad Castrucium consolatoria de eius cęcitate./

Ad Iulianum consolatoria de morte uxoris et filij./

Ad Tyrasium consolatoria de morte filię./

Ad Gaudentium de Pacatula puella con/tinentię destinata./

34v.

Ad Florentium epistolę familiares duę./

Ad Iulianum diaconem duę./

Ad Niciam hypodiamonem una./

Ad Chrysogonum Aquilegię monachum una./

Ad Antonium monachum una./

*Ad Theodorum reliquosque anachoritas una, qua/ petit ut sibi adiumento
sint ad seculum relinquendum./*

Ad Riparium una.

Ad Apronium una./

Ad Paulam et Eustochium de assumptione Marię/ matris Domini.

Ad Eustochium de uinculis Petri apostoli./

Ad ambas de psalterio quod correxerat iuxta/ LXX ęditionem.

Ad easdem de psalmis ad festa/ Saluatoris pertinentibus.

Ad Eustochium de uirginitate seruanda.

Ad Eustochium consolatoria de/ obitu Paulę matris./

Ad Marcellam de Ephod expositio.

Ad eandem/ de quinque quęstionibus Noui Testamenti.

Ad eandem/ super psalmo CXXVI.

Ad eandem sub titulo Paulę/ et Eustochij de locis sanctis Iudeę.

Ad eandem/ de decem nominibus dei apud Hebreos.

Ad eandem/ de 'alleluia', 'amen' et 'maranatha'.

Ad eandem/ quid sit diapsalma.

Ad eandem in Rethicum/

35.

Gallicum, quibus in locis male exposuerit Cantica/ canticorum.

Ad eandem de collatione editionis/ Aquilę cum Hebreis.

Ad eandem de laudibus/ Asyllę uirginis.

Ad eandem exhortatoria ui/ seculum relinquat.

Ad eandem munerum ab/ ea missorum expositio.

Ad eandem pro mune/ribus gratiarum actio.

Ad eandem de Onaso contra/ detractores.

Ad eandem consolatoria de egro/tatione Blesillę.

Ad eandem de patientia aduer/sitatum.

Ad eandem consolatoria de obitu Leę./

Ad Fabiollam de ueste sacerdotali.

Ad eandem de/ XLII mansionibus populi Israel ab Eęgypto./

Ad Terentiam de uera circuncisione./

Ad Hedibiam de duodecim quętionibus./

Ad Principiam uirginem super psalmum XLIII.

Ad ean/dem de uita et obitu Marcellę./

Ad Paulam urbicam de alphabeto Hebraico./

*Ad Suniam et Fretellam in quibus cum Hebreo dis/sideat translatio¹⁶ LXX
super psalterium./*

Ad Castorinam materteram de odio fugi/endo paceque appetenda./

Ad Athletam de institutione filię./

35v.

Ad Demetriadem uirginem de uirginitate seruanda.

Ad eandem de uita perfecta./

Ad uirgines Deo dicatas exhortatoria.

Ad/ easdem uiuendi regula./

Ad Matutam de uirginali institutione./

Ad quasdam matrem et filiam in Gallia commorantes./

Ad Celantiam de modo uiuendi./

Ad Furiam de uiduitate seruanda./

Ad Saluinam de morte Nebridij./

Ad Geruntiam de monogamia./

*Ad quasdam uirgines Deo dicatas ne quęrant/ Geruntij patris hereditatem,
cum sint mortuę seculo./*

*Ad Asyllam de amicis fictis Paulę et Melanię/ familiaritatem sibi imputan-
tibus./*

*Ad uirgines Homonenses conqueritur quod/ sibi in charitate non respon-
deant./*

Ad uirginem exulem consolatoria./

¹⁶ Correxī ex translatōtio.

Ad Theodoram uiduam Hispanam de morte Licinij./

Ad Susanam uirginem a diacono Sabiniano cor/ruptam obiurgatio.

Item ad ipsum Sabinianum./

Post hæc quæ citra dedicationem leguntur —/ non enim ad quenquam priuatim scripta apparent — hæc sunt: /

36.

De fide et conuersatione Christianorum.

De/ membris Domini.

De quæstionibus Veteris Testamenti./

De diuersis lepre generibus.

De corpore et/ sanguine Christi.

Expositio psalmi XLI./

Expositio psalmi CVII.

Translatio Origenis/ in Cantica canticorum lib. II.

In Cantica canticorum lib. III./

Sermo de natiuitate Domini.

Sermo de epiphania.

Sermo de ieiunio quadragesime.

Sermo de/ pasca et agni immolatione.

Sermo de eodem./

Sermo de Domini resurrectione.

Sermo de as/sumptione Marię.

Sermo de parentibus ho/norandis.

Tractatus de locis Iudeę per/ ordinem alphabeti.

De decem tentationibus/ quibus populus Israel in deserto Deum irritauit./

De uiris illustribus.

De uigilijs.

De filijs/ frugi et luxurioso.

De penitentia et quis/ uere penitens.

Pręterea commentarij eius/ quos perlegi hi sunt: /

In Genesim Hebraicarum quæstionum lib. III.

In/ Osee prophetam lib. I.

In Iohalem lib. I.

In Am/os lib. I.

In eundem lib. II.

In Abdiam lib. II./

In Ionam lib. I.

In Micheam lib. II.

In Naum lib. I./

36v.

In Abacuch lib. II.

In Sophoniam lib. II.

In Aggeum/ lib. I.

In Zachariam lib. III.

In Malachiam lib. I./

In Esaiam lib. XVIII.

In Hieremiam lib. VI.

In/ lamentationes lib. III.

In eius orationem lib. I./

In Ezechielem lib. XIII.

In Danielelem lib. I.

In/ parabolis Salomonis lib. III.

In Ecclesiasten lib. I./

In omnes psalmos lib. I

Translatio psalterij/ iuxta Hebraicam ueritatem./

In Mattheum lib. III.

In Marcum lib. I.

In epis/tolam Pauli ad Romanos ad Heraclium fratrem secundum/ Origenem lib. I.

In epistolam ad Galatas lib. III.

In/ epistolam ad Ephesios lib. III.

In epistolam ad Titum lib. I./

In epistolam ad Philemonem lib. unus./

Post hæc uidimus Origenis homilias:

In/ Genesim.

In Exodum.

In Leuiticum.

In Numeros.

In/ Iesum Naue.

In librum Iudicum, omnes numero CXVII;/ has quoque a beato Hieronymo Latinas factas/ constat.

Siquis plura extare nouerit, addat;/ ego adhuc non comperi. Ista autem que hic re/tulimus et multa quidem sunt si numerentur/ et si consyderentur admiranda. Dabunt itaque/ mihi ueniam ceteri omnes ecclesiastici scriptores./

37.

ita ego sentio, alijs defuisse aliquid peritię,/ alijs eloquentię; qui autem utraque re sic pres/taret, fuisse neminem. Sanctitatis uero uel me/ritorum comparationem facere non nostri iudicij/ est sed diuini. Nouit ille, qui solus omnium/ sanctorum certissima beatitudo est, quem magis/ et quem minus sui faciat participem. Ipsi/ laus et gloria in sempiternum. Amen.

Summa: libri, tractatus, homilię, sermones,/ epistolę plus minus CCCCXL./

In eos qui beatum Hieronymum Italum/ fuisse contendunt/

Quum hæc scriberem, attulit mihi quidam librum/ nuper editum, *Supplementum Chronicarum* appellat. In eo scriptum erat Hieronymum non/ Delmatam esse, sed Italicum. Vehementer admiratus quæsiui auctoris nomen. Vbi et ipsum Italum esse conspexi (Bergomensem enim se profitetur),/ *Zelum*, inquam, *habuit iste* (ut Apostolus ait), sed non/ secundum scientiam. Hieronymum quippe studiosus,/ quanuis Delmatam fuisse sciret, sancta quadam/ inuidia delinitus non indignum monacho/

37v.

putauit de alieno facere si posset suum./

Monachi
uerba

Hieronymus, inquit, uir sanctissimus et doctor celeberrimus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis præbiter, nati/one Italicus ex oppido Stridonis in Istria/ prouincia constituto, quod quidem a Gothis euersum/ fuerat Pannoniæ quondam Delmatiæque confinium./

Quomodo, quæso, ista simul stare possunt, ut oppidum aliquod Pannoniam Delmatiamque disterneret/ et in Istria sit, cum post Istriam Liburniam esse/ constet, Liburniæ autem iunctam esse Delmatiam?/ Nisi forte aliquis de stirpe Aeneæ Troiani/ inuentus sit *Ilium in Italiam portans uictosque/ penates*, aut tantam habens fidem, ut non solum/ montes, sed etiam cum montibus prouincias trans/ulerit, atque ita Delmatiam cum Stridone/ oppido de loco suo auulsam ultra Liburniam in Istriam usque iusserit euolare, ut Stridon (sicut Hieronymus ipse dixit) et prius in Del/matiæ Pannoniæque finibus fuerit, et nunc/ (ut Bergomensis ait) in Istriæ agro consistat./ Equidem ista consyderans curiosius quærere/ coepi, unde homini religioso ueritatisque professori/

38.

hic error irreperit, ut etiam pugnantia inter se/ asserere non dubitet, et inueni, ubi Longobardorum regni principium ostendere nititur, Blondum/ quendam Forliuensem in medium produxisse;/ qui, cum Italiæ regiones describeret, tertiam/ decimam dixit Istriam esse, *in qua, inquit, Iusti/nopolis Ciuitas et Pola et Stridon oppidum,/ Sanctissimi Hieronymi patria, quod hodie Sdrigna/ appellatur.*

Blondi
uerba

Hæc Blondi uerba cum legissem,/ monachi Bergomensis pium simplicemque affectum mecum excusare coepi, et *Discipuli, inquam,/ error magistri culpa est.* Magister autem parum/ (ut mihi uidetur) scrutandæ antiquitatis curiosus, nominis similitudine deceptus, Stridonem/ olim fuisse putauit quod nunc Sdrigna dicitur./ Et tamen hoc saltem secum animaduertere debuerat:/ si Sdrigna Stridon est, quomodo Hieronymus/ dixit oppidum hoc inter Pannoniam et Delmatiam esse, et non potius inter Pannoniam et Istriam? Quenam igitur ista nouitij auctoris/ audacia, ut putauerit sibi magis quam Hieronymo de se loquenti homines credituros? Sibi./

38v.

inquam, in Italia, et quidem post mille et ducen/tos annos genito, plus fidei habituros quam illi/ ipsi, qui patrię suę fines multo plenius exac/tiusque et uerius nosse potuit, tum a parentibus/ tum ab indigenis edoctus, quam quisquam alius/ externorum etiam illa sua ętate uiuens?/

Videamus ergo, Bergomensis frater, Blondus/ iste p̄ceptor tuus talia asserens quam procul/ a uero sit. Italię fines Pomponius Mella,/ antiquissimus autor, qui ad mare Adria/ticum spectant, ad Tergestum usque produxit,/ Strabo ad Polam, Plinius ad Arsiam fluuium,/ Ptolomeus quoque Istriam Italię finibus ui/detur concedere; Pomponij libro *Geographię*/ suę secundo uerba hęc sunt: *Illyricis usque/ Tergestum, cętera Gallicis Italisque gentibus/ cinguntur.* Strabonis autem lib. VII. hęc: *usque/ ad Polam ciuitatem Istrię, huius temporis Imperato/res Italię terminos extendere.* Plinij uero/ *Naturalis hist.* lib. III. hęc: *Et nunc finis Italię/ fluuius Arsia.* Ptolomei denique lib. III. hęc:/ *Post Istriam Italię ora, inde Liburnię, aut/*

Pomponius
Mella
Strabo
Plinius
Ptolomeus

39.

Illyrici. Patet igitur ad Arsiam usque siue Polam/ Istrię esse finem, et inde primam Illyrici partem,/ quę Liburnia dicitur, incipere, Plinio quoque/ ita dicente: *Arsię gens Liburnorum iungitur/ usque ad flumen Titium.* Pars eius, inquit, *fueret/ Mentores, Hymani, Encheleę, Dudini,/ et quos Callimachus Peucecias appellat,/ nunc totum uno nomine Illyricum uocatur.* Idem/ ait: *Liburnię finis et initium Delmatię/ Scardona.* Tantum igitur ab Istria distat Del/matia, quanta est Liburnię totius longitudo./ Quod si Delmatia nostra tam inde procul abesse/ noscitur, quo pacto Stridon oppidum non ab/erit? Quod Delmatiam cum Pannonia dister/minare a Hieronymo, ibidem nato, ibidem/ adulto, et conuersato dictum est, ut igitur cognos/cas Stridonem non illud oppidum esse, quod nunc/ (ut Blondus ait) Sdrigna dicitur, sed longe/ ab eo diuersum, et quod nunc ab accolis Stri/goum uocatur, et a Ptolomeo Sidrona olim/ nuncupatum sit; quanuis ipse Ptolomeus Li/burnię illud annumeret, ita tunc angusti-/

Liburni

Illyricum
Delmati

Stridon alter
ab eo qui
nunc Sdrigna

39v.

ores Delmatię fines erant, qui postea latius se/ effuderunt. Nisi enim Stridon Delmatiam attingeret,/ nequaquam Hieronymus Delmatię potius quam Li-bur/nię mentionem fecisset. Porro Ptolomeus lib./ III. ita ait: *Ciuitates Liburnię mediter/raneę hę sunt: Tediastum, Aruncia, Adrotium,/ Stulpsi, Curum, Ausancali, Varuaria, Saluia,/ Adra, Aruona, Assesia, Burnum, Sidrona,/ Blanona, Ouporum, Nedinum,* deinde comme/morat Delmatię mediterranea. Sidronam/ ergo oppidum, postea Stridonem dictum, in Li/burnia posuit, non, ut Blondus somniauit,/ in Istria. Quod autem Sidrona et Stridon idem/ sit, uide Ptolomei expositorem, qui ait:/ *Sidrona siue Stridon; hinc Sanctus Hieronymus/ de quattuor Doctoribus ecclesię originem ducit./* Hęc ille. Itaque cum Sidrona, siue Stridon,/ siue (ut nunc appellant) Strigoum, non Istrię/ sed Liburnię oppidum fuerit, Hieronymus/ Italicus dici nullo modo debuit.

Ptolomeus

Sidrona idem
quod Stridon

Quod ut/ clarius tibi constet, qui uera nosse cupis,/ inspicere apud eundem
autorem tabulam quintam/

40.

Quod
Stridon in
Dalmatia sit

Europe. Ibi, si a Scardona, quam Liburnię/ finem et initium Delmatię esse Plinius deffiniuit,/ septentrionem uersus lineam intenderis, in radi/cibus montis, qui Illyricum cum Pannonia diuidit,/ Sidronam inuenies; hoc oppidum tametsi Pto/lomei tempore, qui multo ante Hieronymum fuit, in/ Liburnię finibus erat, postea tamen longius pro/ductis finibus, quibus Iaderam, Enonam Ar/banque Liburnię quondam oppida compręhen/dimus, Delmatię dictum fuit: iccirco in eo/ deffiniendo Hieronymus Delmatię non Liburnię/ fecit mentionem; iuxta quod oppidum Pannoniam/ incipere, et ad septentrionem Danubio finiri/ scriptores testantur. Huc accedit quod ab illis/ quoque, qui nunc de locis ei oppido proximis/ ad nos commeant, sepe audimus, in medijs/ Strigoi ruinis adhuc sacellum stare Hiero/nymo dedicatum, ab accolis quidem conditum, ut/ ibi eius permaneret memoria, ubi nouerant/ natum; ědium etiam partem aliquam superesse, quas/ parentum ipsius fuisse affirmant. Quis ergo/ tam impudens, tam frontis perfricatę, ut contra/

40v.

tot, taliumque testimonia quicquam diuersum asse/ueret? Aut cur tandem aliquis Italicorum non permit/tet nobis hunc apud nos natum esse gloriari, si nos/ illis non interdiciamus, ut sibi plaudant eundem/ apud ipsos bonarum artium disciplinam percepisse,/ licet et in Gręcia Gręcis litteris¹⁷/ excultus sit, et in Syria Hebraicis/ eruditus?

Hęc autem ad dignoscendum cu/iatem illum dicere debeamus coram recensuisse satis sit. Cęterum disceptationem/ hanc nostram concertationemque, licet ex/ animi pietate susceptam, ipsum Hieronymum non tam reprehendere quam ridere reor,/ quippe qui iam non aliam patriam agno/scit nisi in qua tam feliciter ciuis perpe/tuus atque perennis ascribi meruit,/ hoc est cęlestem illam Hierusalem, quę est/ mater nostra. Inde ipsum dicentem/ audire mihi uideo: *Ille meus est, et/ ego suus, qui ea quę docui magis na/uitexequi contendit; ille meus est,/ et ego suus, qui sanctorum uitam/*

41.

quantum potest imitari non desistit; ille/ denique meus est et ego suus, qui Christi/ Domini mei est, et Dei mei, cui soli cum/ Patre et Spiritu Sancto laus et gloria/ in sempiternum. Amen./

¹⁷ Post litteris deletum: *et in Syria Hebraicis.*

De laudibus diui Hieronymi/ carmen

Delmatię letis olim generatus in oris
 Hieronymus toto notus in orbe fuit.
 Inter Catholicos unus facundior omnes,
 Iudice me, magno nec Cicerone minor.
 Cecropia doctus lingua, doctusque Latina, (5)
 Hebraicos didicit Chaldaicosque sonos.
 Felix tam uarię donis donate loquellę,
 Ingenio multum, nec minus arte ualens!
 Te Scripturarum castigatore, recessit (10)
 Omnis ab utroque menda fugata libro.
 Te monstrante patent sensus et enigmata uatum,
 Iam licet obscuris nil titubare locis:
 Sic Sole infuso tenebras uanescere noctis
 Cernimus, et nubes flantibus etesijs.

41v.

Te bellante pijs uerterunt terga prophani, (15)
 Perpetuus nostris hostibus hostis eras.
 Te duce, prostratis erroribus, alma triumphat
 Ecclesia, et laudes concinit usque tuas.
 Tu nobis consulta, modos monitusque dedisti,
 Per quos alta poli scandere ad astra datur. (20)
 Nec tamen ista magis uerbis calamoque docebas,
 Quam uita et factis, uir memorande, tuis.
 Nam Latium linquens Syrię deserta petisti,
 Sacco membra tegens esurieque domans.
 Illa angusta specus muscoque uirentia saxa, (25)
 Nudaque paupertas assiduusque labor,
 Cur sint, Roma, tuis tectis prełata superbis,
 Cur tot diuitijs delitijsque tuis?
 Noscere si cupias, rerum metire suprema,
 Et causam disces finis ab indicio. (30)
 Ille etenim potuit qui talia spernere multa,
 Contentus paruo, nunc bona summa capit.
 Nunc fruitur celo, sed quo quoque tempore terras
 Incoluit, mira dote beatus erat:
 Mentis enim leuibus transcendens ethera pennis, (35)
 Non semel angelicos fertur adisse choros,

42.

Et sanctos uidisse patres, uidisse sedentem
 Fulgentemque super culmina summa Deum;

Sepe supernarum pastus dulcedine rerum
Ieiunus totas perstitit hebdomadas; (40)
Illi terribiles se submittere leones,
Nec dedignati sunt sua iussa sequi.
Nullus tunc domitor, uis nulla subegerat illos,
Et caput imperio supposuere suo.
Grande uiri meritum, cui grex quoque mutus honorem (45)
Pręstitit, et seue quem coluere ferę.
Grandius hoc tamen est: illius nomina diri
Demonēs horrescunt effigiemque cauent;
Illi uota homines persoluunt sepe periclis,
Sepe graui erepti protinus exitio. (50)
Ossa uiri, Solymis defuncti, Roma recepit:
Illius meritis hoc quoque credo datum.
Christus namque mori Solymis elegit et idem
Ecclesię Romam pręstitit esse caput.

(Tekst priredio Darko Novaković)

INDEX NOMINUM

Abacuch 31v, 36v
Abdias
 Abdiam 36
Achaz 33v
Adra 39v
Adriaticum 38v
Adrotium 39v
Aeneas
 Aeneę 37v
Aggeus
 Aggeum 31v, 36v
Aglasius
 Aglasium 33v
Alexandria 9v
 Alexandriam 6v
Alexandrinus
 Alexandrini 23
 Alexandrinum 32v
Alexander
 Alexandrum 33v
Alipius
 Alipium 32v
Amos 36
Anapsichia
 Anapsichiam 33v
Anconitanus
 Anconitani 29v
Andreas 29
Antiochia
 Antiochiam 4
 Antiochię 6v
Antonius
 Antonium 34v

Apocalypsis
 Apocalypsi 13v
Apollinaris Laodicenus
 Apollinarem Laodicenum 6v
Apronius
 Apronium 34v
Aquilegia
 Aquilegię 34v
Aquila
 Aquile 35
Arba
 Arbam 40
Arrianus
 Arriana 8
 Arrianam 3
 Arrianis 8
 Arrianeę 24v
Arsia 38v
 Arsiam 38v, 39
 Arsię 39
Aruncia 39v
Aruona 39v
Assesia 39v
Asylla
 Asyllam 35v
 Asyllę 35
Athleta
 Athletam 35
Augustinus 9 (bis), 19, 19v (bis)
 Augustini 2, 15
 Augustino 17v, 21v
 Augustinum 17v, 20, 30v, 32v,
Auitus
 Auitum 32v

Ausancali 39v

Baptista: v. Ioannes Baptista

Barabanus

Barabanum 6v

Bergomensis 37v, 38, 38v

Bergomensem 37

Bethleem 6v, 9, 14v, 18v, 23, 23v, 24,
26v

Bethleemi 25v

Bizantium 24

Bizantij 24

Blanona 39v

Blesilla

Blesillę 3v, 35

Blondus 38v, 39, 39v

Blondi 38

Blondum 38

Bonusus

Bonosi 33v

Bonoso 33

Burnum 39v

Caldaicus 7v

Caldaicam 7

Caldaice 21

Caldaicum 7v

Chaldaicos 41

Callimachus 39

Candida

Candidam 26v

Cantica canticorum 31, 32, 35, 36

Carybdis 2v

Castorina

Castorinam 35

Castrucius

Castrucium 34

Cecropius

Cecropia 41

Çelantia

Çelantiam 35v

Çelestinus 29

Çelestinus (*adi.*)

Çelestinam 32v

Chaldaicos: v. Caldaicus

Christus 42

Christe 1v (bis)

Christi 8, 17, 17v, 36, 41

Christo 10v, 11, 18v, 22

Christum 17, 17v

Christianus 5v

Christianorum 36

Christianum 5

Chronicon 20v, 31

Chrysogonus

Chrysogonum 34v

Cicero (v. et Tullius)

Cicerone 41

Ciceronis 4v, 7

Ciceronianus 5

Constantinopolis

Constantinopolim 6v

Constantius

Constantio 3

Cremonensis (v. et *Eusebius Cremonensis*)

Cremonensem 14v

Cremonensi 15

Cretensis

Cretense 26v

Cretenses 27

Creta

Cretę 26v

Cromatius

Cromatium 14, 33 (bis)

Cthesiphon

Cthesiphontem 34

Curum 39v

Cyclades

Cycladas 4

Cyprianus

Cyprianum 33v

Cyprus

Cyprum 4

Cyrillus 2, 18v, 20 (bis), 21v, 26, 26v,
28v, 30v

Cyrilli 2, 25, 25v, 30

Cyrillo 14v, 22, 30v

Cyrillum 15

Damasus (Papa)

Damasum 8

Damasum 32

Damasus (episcopus Portuensis)

Damasi Portuensis 28v

Damasum Portuensem 16v

Daniel

Danielem 7, 7v, 36v

Danubius

Danubio 40

Dardanus

Dardanum 10v, 33v

- De Spiritu Sancto* 31v, 33v,
De uiris illustribus 2v, 31
 Deus 19
 Dei 8v, 14v, 17, 27v (bis), 41
 Deo 3, 3v, 10, 13, 13v, 16, 17, 24, 27,
 27v, 34 (bis), 35v (bis)
 Deum 16v, 18, 19, 24v, 25v (bis), 27
 (bis), 36, 42
 Dei Genitrix
 Dei Genitricem 50
 Delmata
 Delmatam 37 (bis)
 Delmatia 39 (bis)
 Delmatiam 37v (quater), 38, 39, 39v
 Delmatię 2v, 37v (bis), 39, 39v (ter),
 40 (ter), 41
 Demetrias
 Demetriadem 35v
 Desyderius
 Desyderium 33v
 Didymus
 Didymi 33v, (Dydimi) 31v
 Didymum 6v
 Dione
 Diones 4
 Dominus 13, 23, 29v
 Domine 5v (bis), 18, 18v
 Domini 11, 13, 14v, 17v, 18, 34v, 36
 (ter), 41
 Domino 7, 11, 12v, 17v, 20v, 22 v,
 29v
 Dominum 18
 Domnion
 Domnionem 32v
 Donatus
 Donatum 2v
 Dudini 39
 Dydimi: v. Didymus

Ecclesiastes
 Ecclesiasten 31v, 36v
 Encheleę 39
 Enona
 Enonam 40
 Ephesii
 Ephesios 36v
 Ephod 34v
 Epiphanius
 Epiphanio 4
 Esaia
 Esaiam 36v
 Esaie 32

 Euagrius
 Euagrij 8
 Euagrium 33
 Europa
 Europę 40
 Eusebius Cęsariensis
 Eusebij Cęsariensis 33
 Eusebius Cremonensis 16v, 20v, 22
 Eusebij 2
 Eusebio 15, 17v, 20v, 21v (bis)
 Eusebium 14v, 17v (bis), 33
 Eusebius (Hieronymi pater)
 Eusebio 2v
 Eustochium 4v, 12, 31, 31v, 34v (quater)
 Eustochij 20v, 34v
 Eustochio 3v, 6
Exodus
 Exodum 36v
 Exuperantius
 Exuperantium 34
 Ezechiel
 Ezechielem 31, 36v

 Egyptus
 Egypti 27v, 29
 Egypto 16, 35
 Egyptum 4v
 Eþhiopicus
 Eþhiopicę 12
 Eþhiops
 Eþhiopis 26v

 Fabiola
 Fabiolam 10
 Fabiollam 35
 Fabiolle 33
 Fabiollam, Fabiolle: v. Fabiola
 Florentius
 Florentium 34v
 Forliuiensis
 Forliuiensem 38
 Fretella
 Fretellam 35
 Fronto
 Frontonis 7
 Furia
 Furiam 35

 Galatae
 Galatas 31v, 36v; (Galathas) 6, 33

- Galathas: v. Galatae
 Gallia 35v
 Gallicus
 Gallicis 38v
 Gallicum 35
 Gaudentius
 Gaudentium 34
 Gehenna
 Gehennę 24
 Gelasius 8v (bis)
 Genesis
 Genesim 31v, 36, 36v
 Geographia (Pomponii Melae)
 Geographię 38v
 Geruntia
 Geruntiam 35v
 Geruntius
 Geruntij 35v
 Gothicus
 Gothici 31
 Gothi
 Gothis 37v; (Gotthis) 2v
 Gotthis: v. Gothi
 Graius
 Graię 21
 Gregorius Nazanzenus
 Gregorium Nazanzenum 6v
 Gręcia 40v
 Gręcus
 Gręca 3
 Gręcis 9v, 40v
 Gręce 31 v
 Gręco 7v, 9, 31
- Hebraicus
 Hebraicam 7, 31v, 34, 36v
 Hebraicarum 31, 36
 Hebraice 21
 Hebraicis 6v, 40v
 Hebraico 35
 Hebraicos 41
- Hebreus
 Hebris 7, 9v, 35
 Hebreo 7v (bis), 9, 33, 35
 Hebreos 33v (bis), 34v
- Hedibia
 Hedibiam 69
- Helias 30
 Helię 29
- Heliodorus
 Heliodorum 13v, 14, 31, 33, 34
- Helvidius
 Helvidium 31, 32
- Heraclius
 Heraclium 36v
- Hieremias
 Hieremiam 31, 36v
- Hieronimus 2v, 8v (bis), 9v (bis), 11, 16 (bis), 20, 21v, 22, 22v, 23 (bis), 24v, 25, 25v, 27 (bis), 27v, 28, 30, 30v, 31v, 37v (bis), 38, 39v, (ter) 40, 41
 Hieronyma 14v
 Hieronymo 2 (bis), 18v (bis), 19v, 20, 22, 23v, 24v, 25v, 26v, 27, 27v, 28, 29 (bis), 30 (bis), 30v, 38, 41; (Hironymi) 21
 Hieronymo 9, 15, 15v, 22v, 24 (bis), 25, 25v (bis), 26 (bis), 26v, 27, 27v, 28v, 29, 29v, 36v, 37v, 39, 40
 Hieronymum 8v, 9, 9v, 19v, 23, 24v, 26, 27v, 29v, 37 (ter), 40, 40v
- Hierosolima
 Hierosolimam 9v
- Hierosolyma 30v
 Hierosolymam 4v, 6v, 14v
 Hierosolymę 4
- Hierosolyma
 Hierosolymis 9, 24v, 26v
- Hierosolymitanus 21v
- Hierusalem 40v
- Hilarion
 Hilarionis 31v
- Hippo
 Hippone 19
- Hipponensis
 Hipponensem 33
- Hironymi: v. Hieronymus
- Hispanus
 Hispanam 35v
- Homonensis (i. e. Emonensis)
 Homonenses 35v
- Honorius
 Honorij 21
- Hymani 39
- Iadera
 Iaderam 40
- Iesus
 Iesu 12v, 18v
 Iesum 17v
- Iesus Naue
 Iesum Naue 36v

- Ilium 37v
 Illyricum 39, 40
 Illyrici 39 (bis)
 Illyricus
 Illyricis 38v
 Innocentius
 Innocentium 34
 Ioachim 33
 Ioannes Baptista 20
 Ioannes 20
 Ioannem Baptistam 19v
 Ioanni Baptistę 30
 Ioannis 20
 Ioannis Baptistę 20
 Ioannes (Cyrilli nepos) 25
 Ioannes (episcopus Hierosolymitanus)
 Ioannem 32v (bis)
 Iohalem 36
 Iona
 Ionam 36
 Iouinianus
 Iouinianum 31v, 32, 32v
 Israel 18, 35, 36
 Istria 37v (bis), 39, 39v
 Istriam 37v (bis), 38 (bis), 38v (bis)
 Istrię 37v, 38v, 39, 39v
 Italia 38v
 Italiam 30v, 37v
 Italię 38, 38v (quinquies)
 Italicus 37v, 39v
 Italicum 37
 Italus
 Italis 38v
 Italorum 40v
 Italum 37
 Iudea
 Iudeę 34v, 36
 Iudei
 Iudeos 6v
Iudices
 Iudicum 36v
 Iulianus
 Iulianum 9, 34, 34v
 Iustinopolis 38

 Kalendae Octobres
 Kalendas Octobres 21

 Laodicens: v. Apollinaris Laodicens
 Latinus
 Latina 3, 7v, 41
 Latinas 36v
 Latinis 9v
 Latino 9
 Latinum 7v, 31, 31v
 Latium 41v
 Latus
 Latię 21
 Lea
 Leę 35
 Leo
 Leone 1v
 Leoni 1v
 Leuita
 Leuitam 33
 Leuiticum 36v
 Liberius
 Liberio 5 (bis)
 Liburnia 39, 39v
 Liburniam 37v
 Liburnię 37v, 38v, 39 (ter), 39v (ter),
 40 (quater)
 Liburni
 Liburnorum 39
 Licinius
 Licinij 35v
 Longobardi
 Longobardorum 38
 Luca
 Lucam 31v
 Luciferianus
 Luciferiani 31
 Lucipherianum 32
 Lucipherianum: v. Luciferianus

 Marcus Marulus
 M(arci) Maruli 1v
 Marco Marulo 2
 Magnus
 Magnum oratorem 34
 Malachia
 Malachiam 36v
 Malchus
 Malcho 8
 Maleae
 Maleas 4
 Marcella
 Marcellam 31, 32, 32v, 34v
 Marcellę 35
 Marcellinus
 Marcellinum 33v
 Marcus (euangelista)
 Marcum 36v

- Marcus (prešbiter)
 Marcum 32v
 Maria (v. *et Dei Genitrix*)
 Marię 31, 32, 34v, 36
 Maro 6
 Martinus
 Martini 9
 Mars
 Martis 1v
 Mattheus
 Mattheum 36v
 Matuta
 Matutam 35v
 Melania
 Melanię 35v
 Melchisedech 33
 Mentores 39
 Michea
 Micheam 31v, 36
 Minerius
 Minerium 33v
 Minerua 21
 Montanus
 Montanum 32 (bis)
- Narbonensis (v. *et Rusticus*)
 Narbonensem 33v
Naturalis historia
 Naturalis hist(orie) 38v
 Naum 31v, 36
 Nazareth
 Nazarethi 2, 22
 Nebridius
 Nebridij 35v
 Nedinum 39v
 Nepotianus
 Nepotiani 34
 Nicias
 Niciam 34v
 Nicodemus
 Nicodemum 6v
 Nicolaus 27
 Nicolao 26v
Nouum Testamentum 31v
 Noui Testamenti 32, 33v, 34v,
Numeri
 Numeros 36v
- Oceanus
 Oceanum 11, 32v, 33
- Onasus
 Onaso 35
 Origenes
 Origenem 32, 36v
 Origenis 8v, 32v, 36, 36v
 Origenianus
 Origenianos 32v
 Orthodoxus
 Orthodoxi 31
 Osanna 31, 32
 Osee 36
 Ouporum 39v
- Pacatula 34
 Pallas
 Palladis 21
 Pamachius
 Pamachium 6v, 31v, 32v (quater), 33
 (bis)
 Pannonia 39, 40
 Pannoniam 37v, 38 (bis), 40
 Pannonię 2v, 37v
 Paula 3, 6
 Paulam 31v (bis), 34v, 35
 Paulę 20v, 34v (bis), 35v
 Paulus
 Pauli 6, 31, 31v, 33, 36v
 Paulinus
 Paulini 4
 Paulinum 33v
 Paulina
 Paulinę 3v, 33
 Pelagiani
 Pelagianos 32
 Pentecoste
 Pentecostes 30
Peri archon 32v
 Persae
 Persarum 25
 Persis 25
 Petrus (apostolus)
 Petri 8v, 34v
 Petrus (patricius) 30
 Petri 29v
 Peuceciae
 Peucecias 39
 Philemon
 Philemonem 31v, 36v
 Plato 5
 Plinius 38v, 40
 Plinij 7, 38v

- Plinio 39
 Pola 38
 Polam 38v, 39
 Pomponius Mella 38v
 Pomponij 38v
 Portuensis 28v (v. et Portuensis)
 Portuensem 16v
 Posthumianus 10
 Posthumianum 9
 Principia
 Principiam 35
 Pręsidius
 Pręsidium 34
 Prosper
 Prospero 20v, 31v
 Protheus
 Prothei 4
 Ptolomeus 38v, 39, 39v
 Ptolomei 38v, 39v, 40
 Ptolomeo 39

 Quintilianus
 Quintiliani 7, 7v

 Regium 4
 Rethicus
 Rethicum 34v
 Riparius
 Riparium 32, 34v
 Roma 3, 3v, 41v, 42
 Romam 2v, 11, 42
 Romę 4v, 28v, 30v, 34v
 Romanus
 Romana 3, 8
 Romani 24
 Romanis 12
 Romano 4
 Romanum 16v
 Ruffinus 8v
 Ruffino 6, 8v
 Ruffinum 4, 32v, 33v
 Ruffus 25v
 Rusticus (monachus)
 Rusticum 7, 13v, 34
 Rusticus (Narbonensis episcopus)
 Rusticum Narbonensem 33v

 Sabinianus 22 (bis)
 Sabiniani 22v
 Sabiniano 35v
 Sabinianum 35v

 Salomon
 Salomone 33v
 Salomonis 33v, 36v
 Saluia 39v
 Saluina
 Saluinam 35v
 Sanctus Spiritus
 Sancti Spiritus 12, 41
 Spiritu Sancto
 Sancta Romana Ecclesia
 Sanctę Romanę Ecclesię 37v
 Scardona 39, 40
 Sdrigna 38 (ter), 39
 Seraphim 31, 32
 Seuerus Sulpicius 9
 Seueri Sulpicij 2
 Seuerum Sulpicium 19v
 Sidrona 39, 39v (quater)
 Sidronam 39v, 40
 Siluanus 22, 22v
 Siluani 22v
 Siluanum 22v, 23
 Solyma
 Solymis 42
 Sophonias
 Sophoniam 31v, 36v
 Sophronius
 Sophronium 34
 Strabo 38v
 Strabonis 38v
 Stridon 37v, 38 (bis), 39, 39v (quater)
 Stridone 2v, 37v
 Stridonem 38, 39 (bis), 39v
 Stridonis 37v
 Strigoum 39, 39v
 Strigoi 40
 Stulpsi 39v
 Sunia
 Suniam 35
Supplementum Chronicarum 37
 Susana
 Susanam 35v
 Syllaceus
 Syllaceo 4
 Syrena
 Syrenarum 4
 Syria 8, 32, 40v
 Syriam 24
 Syrię 8, 41

 Tediastum 39v

- Terentia
 Terentiam 35
 Tergestum 38v
 Thebaida
 Thebaidam 24
 Theodnius 29v
 Theodonij 29v
 Theodonio 17v
 Theodonium 16v
 Theodora
 Theodoram 35v
 Theodorus
 Theodoro 11
 Theodorum 11, 34v
 Theodosius
 Theodosij 31, 31v
 Theophilus
 Theophili 32v
 Theophilum 32v
 Titius
 Titium 39
 Titus (iuuenis)
 Tito 27
 Titus (Pauli apostoli comes)
 Titum 31v, 36v
 Tranquillinus
 Tranquillinum 32v
 Trojanus
 Troiani 37v
 Tullius 6 (v. et Cicero)
 Tullij 7v
 Tullium 4v
 Turo
 Turone 19v
 Tyrasius
 Tyrasium 34
 Tyrus
 Tyrum 26
 Varuaria 39v
Vetus Testamentum (Instrumentum) 7v,
 31v
 Veteris Testamenti 36
 Victorinus
 Victorinum 3
 Vigilantius
 Vigilantium 32
 Vincentius
 Vincentio 4
 Vitalis
 Vitalem 33v
 Vlisses
 Vlissis 4
 Zacharias
 Zachariam 36v